

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jegyzői-Egylet” hivatalos közlönye.
Előfizetési árak:
Egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fill. — Tanítóknak egész évre 6 korona.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számítatnak. Nyilttér sora
50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6-8 oldalon vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Udvarhelymegye a tanítókért.

Székelyudvarhely, nov. 2.

Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága imént tartott őszi közgyűlésében, tudvaleg elhatározta, miszerint felirattal megkeresi a képviselőházat a tanítók anyagi ügyeinek és szolgálati viszonyainak rendezése ügyében.

A népiskola embereinek hangulata sohase volt izgatottabb, mint ma. A szolgálat jellege által mesterségesen emelt korlátok ledőltek, a tanítók összesége egy kórusban panaszkodik.

A népiskolai törvény harmincznyolczesztendő, majd csak egyidős a kiegyezéssel. S négy évtized óta, ha környes-körül az egész politikai látóhatár minden foka, percze megváltozott is, — ezt a törvényt nem változtatták. Ha olyan helyen lyukadt ki, a hol a lyukat szégyelleni kellett: oda foltot vetettünk, — míg minden ezer intézményünkre új uniformistadtunk.

A tanító fizetése ma is háromszáz forint, napi nyolczvanhárom krajczár, az állam kiegészíti négyszázra, de csak ha az iskolafentartó kéri. Az pedig nem kéri, mert akkor az állam embere is belenézhet az iskola életébe. Ha tetszik a tanítónak a 300 forint, hát marad, ha nem tetszik, hát elmegy. S a tekintetes iskolai szék ma is ilyen stallumokra hirdet pályázatot: „A k-i kántortanítói állásra okleveles kántortanító kerestetik. Javadalmazása: lakás, szántók és különféle czim alatt, 370 korona.” Vagy: „A b-i kántortanítói állás jövedelme: 1 (egy)

szoba, zárt konyha, 1 kamra, 1 pincze, 1 istálló, 1 szin, 2 (két) ól; készpénz: 420 korona, ismétlő iskolai tanításért 40 korona; 3 h. szántóföld; földmunkáltatásért 60 korona; 300 kéve rözse; legelőjog: 2 marha, 3 lud, 4 sertés; 6 zsellér (!) napimunkája; 7 hl. buza; — misealapítványból, stólából, ostyasütésért: 28 korona. Tanít az összes mindennapi osztályokban, végzi a kántori teendőket. Személyes megjelenés előnyt biztosít . . .”

Bocsánatot kérek, az ostyasütést, harangozást tanítják e valamely tanítóképzőben, azt nem tudom. De hogy a multkoriban egy tanítót, mikor felhő elé harangozott, a villám megütötte: azt tudom. Azt is biztosra veszem, hogy ha a felhő elé való harangozást megtagadja vala, beleütözik a pályázat föltételeibe s ha fegyelmi-jéből kikezdemereg is: se buzát nem kap, se zsellérmunkát.

A tanítók készpénzfizetést kérnek. Mint a bírák, mint a postások. És ha a középiskolai négy osztályt végzett állami alkalmazottak 1400 korona kezdőfizetést érdemelnek az érettségivel a katonáéknál is egyenlő értékű tanítói oklevellet ne kisebbség le annyira, hogy az általa elérhető maximális fizetés az említett kezdőfizetéssel legyen egyenlő.

A panaszok csomópontja elvi természetű. Hogy az a tanító, aki Székelyudvarhelyen községi jellegű iskolában, Félegyházán katolikus jellegűben. Csongrádon államiban tanít: ugyanezt az egy hazát szolgálja-e? Képesítése egy-

forma; tanítani ugyanazt tanítja: mért tesz hát az állam különbséget az egy szolgálatot egyformán teljesítők közt? Állami tanító van háromnégyezer, nem állami huszonöt-huszonhatezer. Az államiak fizetése egységes, kész és biztos, az államiak a vasuton féláru jeggyel utaznak és a tanítóság kilenczszerez többsége mostoha gyereke az államnak, vagy kitagadottja.

Aztán következik a másik fonákság. Az az avult törvény megengedi, hogy a felekezetek is tarthassanak fenn tanítóképző-intézeteket. A felekezetek egy része eblől a szabadságból vette meg céljai melegágyát. Gyárilag állítja elő a tanítókat. A magyarul nem tudó tanítókat. Ha valaki számonkérné annak a százhetven bánáti román tanítónak a névsorát, akik egy esperes vezetésével a bukaresti kiállításra, mint román tanítók mentek el, találna-e köztük olyat, aki nem valamely felekezeti képzőben szerzte diplomáját? Ne tessék engem félreérteni, a felekezeti elnevezés és jogczim nemzetiségit is jelent.

Ez kívántatja a magyar tanítókkal, hogy a tanítóképzés csak állami legyen.

Az iskolaügyeknek összevisszasága összevissza-állapotokat teremt. Az a tanító, akinek a tanítványt addig kellenék lelki-vezetés alatt tartania, míg az is olyan emberré lesz, mint ő, olyan polgárrá, mint ő, akkorra a hetvenhetedik határban rogyik össze: vagy az állam áthelyező jóvoltából, vagy a jobb fizetés keresésének hiábavalósága által . . .

Emberi és isteni.

Rákóczi- és reformációi emléknapon 1906. október 28-ikán elmondotta: *Vajda Ferencz.*

Ap. Csel. V. 38-39.

Magas hegyre menj föl, Te örömdondó Sion, emeld föl a te szódat, s mondjad a Juda városainak: Imhol a ti Istenetek, mert eljött nagy hatalommal az Ur, kinek karja erős. (Esa. 40. 9.) A prófétával együtt, e mai napon, mi is, ünneplő közönség! hirdetik az Urnak, az erős Istennek nagy hatalmát, mely a reformációban fölnyitotta a magyar nemzet előtt, a lelki szabadságnak és a világosságának fátylóját. Örömtelt szívvel emlékezünk meg az ő nagy jóságáról, mely vissza adta nekünk, habár haló poraikban is, ezeknek a drága kincseknek legvitézesebb harczosait, a magyar nemzetnek legnagyobb fiait: Rákóczit, Thökölit.

Az evangelium világító fátylaja egészen kialudt volt a XVI. század elején, s az üdvösség menynevei forrásától emberi kezek zárták el a szomjuhozó lelkeket. A sötétségben ülő nép aggódva sóhajtott fel: vajjon lesz-e virradás, feltámad-e újra az üdvösségnek és a lelki szabadságnak Krisztusban feltűnt fényes napja? És a nap feltűnt. Az erős Isten Lutherben, Zwingliben, Kálvinban újra világosságra hozta az evangeliumnak elrejtett napját, hogy ez a nap áldásaival megtermékenyítse az életet, s abban az egyes emberi intézményeket: a családot, az egyházat, az államot. Az evangelium isteni ereje a magyar nemzet számára önállóságot, politikai és vallási szabadságot hozott. És éppen akkor hozta, mikor arra legnagyobb szükség volt; mikor a nemzeti szabadság s az önálló nemzeti királyság a Csele patakába fulladt.

Sokáig ragyogott nemzeti életünk egén a hit-szabadság és a polgári szabadság napja! Bocskay, Bethlen, a Rákócziak, Thököli és ismét a Rákócziak voltak, hosszú időn át ennek fentartói, míg nem a nagy majtényi sikon ismét aláhanyatlott. Aztán, két-száz hosszú esztendőn át csak látásokat láttunk, álmokat álmodtunk és a mi látásunk, a mi álmuok mindig csak az volt: Ha Rákóczi vissza jönne, ha Rákóczi vissza jönne! . . .

Valahányszor fölsírt a tárogató mélabus hangja: Ó reá gondoltunk, vele együtt sírtunk, s minden könnycseppünkben ott volt a bujdosók fájdalma, a magyar szabadság porba hullása. Lelkünkbe nyilallott a bucsuszó:

Édes szülő anyám, gyászba borult hazám,
Elárult országom, Te szép Magyarország,
Behintem könnyekkel, behintem csókokkal,
Bubánatos orczád, s felzokogok hozzád:
Immár Isten hozzád, immár Isten hozzád!

És ime, az álom valóra vált: Rákóczi föltámadt és vissza jött. Értitek? A „megőlyegzett, a hazátlan” nagy Rákóczi jött vissza. Ott van most az ország szívében, a nemzet lelkében; haza jött, hogy magyar földben pihenjen, s poraitól ez a föld újra megtermékenyüljön szabadsággal, szeretettel, élő reménységgel. Ennek a nagy nemzeti öröme a tüze ég a mi arcunkon, az heviti keblünket, az dobogtatja szívünket. Ez az öröm, ez a lelkesedés vezérelt ide, hogy hálát adjunk a jó Istennek!

Ünneplő közönség! Nem gondoljátok-e, hogy ebbe a fölséges jelenetbe, ebbe a nagy nemzeti eseménybe: az emberi ész, az emberi számítás és a népek földi érdekei mellett, még valami más, valami láthatatlan hatalom is bele játszik? Kossuth vissza jön, Rákóczi, Thököli vissza jön, a bujdosók vissza jönnek: nem gondoljátok-e, hogy ebben a hazatérő porokban: az eszme, az igazság nyer győzedelmet, melyért ama nagyok küzdöttek és elvérzettek? Ah, Krisztust is megfeszítettek, sirba temették: de a keresztyén üdv-igazságok föltámadtak, tovább élnek. A reformáció is éppen ennek az új szellemnek, a ker. igazságoknak volt győzedelme, föltámadása: szemben azzal, a mi véges, a mi földi, a mi embertől született. E két, nagyszervű eseményben igazolást nyer a biblia szava: Ha embertől vagyont e dolog: semmivé lészen. Ha pedig Istentől vagyont: ti fel nem bont-hatjátok.

A mi Istentől van: él örökké! A mi embertől van: elenyészik. Ez a két gondolat vezérli, igen rövid, alkalmi beszédemet.

Az isteni és az emberi között határvonalat húzni: nem könnyű dolog. Hogy hol végződik az emberi és hol kezdődik az isteni: nagyon nehéz megállapítani. Sőt a természettudomány egyenesen tagadásba veszi a szellemi, az erkölcsi világot és magát Istent is. Holott mi ker. hitünk alapján azt tanítjuk, hogy Isten teremtette az egész világot. Általa lettek az egek és azoknak sokaságos seregei, a föld és annak minden teljessége. Valóban, Isten, a láthatatlan szellem ott van a magasságban és a mélységben; a kicsinyben és a nagyban; a harmatcseppben és a virág illatban; a szellő suttagásában és az ég dörgésében. Az ő lelke áthatja, betölti és megszenteli az egész világot.

Hirdesse tehát a természettudomány, hogy csupán egy törvény van: az anyagelvűség törvénye; higgye bár a társadalom tudomány, hogy az élet mozgató, irányító ereje mindig a vagyoni helyzet: mi ezzel szemben rá tudunk mutatni az erkölcsi világrendre és abban a lélek erőire, melyek az egyént, a családot, a társadalmat, az államot mozgatják és irányítják. Avagy az igazság, a szabadság, a szeretet, az egyenlőség csak üres jelszavak volnának? Akkor, miért szenvedett keresztthalált a Krisztus, s mártíromságot a vértanúk? Miért küzdött Luther, Zwingli, Kálvin? Miért lett bujdosó a nagy Rákóczi és Kossuth Lajos: ha ama lelki tulajdonságoknak nincs semmi értelme és jelentősége? Hiszen ugy ók, mint az emberiségnek minden nagy alakja bizonyos eszméknek, bizonyos igazságoknak a szolgálatában állott, melyeknek diadalra juttatásával remélték a társadalmat átalakítani, mint az irás mondja: új eget és földet teremteni.

Ezek, az emberiségnek, a haladásnak utjait kijelölő, a népeknek életét mozgató és irányító, nagy eszmék, örök igazságok: ezek az isteni dolgok, a melyek soha el nem enyésznek. Mint a nap az égi testek forgását és az iránytű a hajóknak járását: ugy szabályozzák és vezetik ezek az örök igazságok is az életnek minden eseményeit. Ah, örök és isteni maga az igazság, melyet keresünk; örök a szabadság, a népek és nemzetek nagyságának és fönnmaradásának föltétele; örök a szeretet, az emberiség boldogságának kuforrása; örök a hit, az üdvösség-

Minden tanító tudja, hogy a mostani miniszter üres tárczát vett át. De minden tanító tudja azt is, hogy csak a mai parlament tehetné egészen magyarrá a népiskolát. A mostani parlament tarthatná vissza a most gyűlésező tanítóságot a megtévelyedéstől. Keresztuton állanak: és a nyomorúság rossz tanácsadó...

E panaszokat mind megértette Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága. Megértette, hogy a tanítók mozgalmával nem törődni annyi, mint a népoktatás ügyét semmibe sem venni s a nemzeti politikának ezt a tartó oszlopát oltalom nélkül felejtani. Ezt szem előtt tartva az elsők közt sietett szavát felelni, s az ez ügyben kifejtett magas színvonalú közgyűlési vita eredményeképpen a felirat elkészítésével a megye alispánját megbízták.

E felirat, mely lapidáris rövidséggel tárja fel a tanítóság bajait, és mutat rá az orvosság mikéntjére, elkészült, s még e héten illetékes helyére fel lesz terjesztve. Hisszük, hogy a képviselőház megérti a törvényhatóság intenczióit, — s amit a tanítóknak meg nem adtak, megadják az apáknak. Ugy legyen.

BELFÖLD.

A paktum s az ujoncz-szaporítás.

Budapest, nov. 2.

Egyik előkelő politikuskunk kezéből vesszük e sorokat.

A midőn a Wekerle-kormány a múlt tavaszon megalakult, a miniszterelnök bő, világos és a mint a jellemények azóta bizonyítják, mindenben őszinte programot adott. Elmondotta, hogy a kormány meghatározott időre, bizonyos föltételek alatt vállalta el mandátumát. A cél, a miért a kormányzásra vállalkozott az volt, hogy az országot kivezesse azokból a válságokból, a melyekbe a szabadelvű s a haladó-párt kormányzása sodorta. A legfőbb föltétel, a mely alatt Wekerle és társai kormányra vállalkoztak az volt, hogy kormányzásuk idején, mint-hogy kormányukat csupán átmenetinek tekintik, a katonakérdések a lehetőségig ne bolygattassanak,

hisz a katonakérdések állították szembe a nemzetet uralkodójával, a katonakérdések adták meg az alkalmat s az ürügyet az uralkodónak a nem is nagyon burkolt abszolutizmussal való kísérletezésre.

Ebben a nyilatkozatban meglehetett és meg kellett volna nyugodni. A nemzet meg is nyugodott. A törvényhozás, az egyedüli illetékes faktor a kormány megszámloltatására sem nyugtalankodik. Csupán azok nem tudnak megnyugodni, a kiket a váratlan, a már nem is remélt kibontakozás a válságból, leszorított a cselekvés teréről. Még jóformán meg sem alakult a Wekerle-kormány, már megkezdtek az aknamunkát. Hogy rövid félesztendő alatt mindennel nem gyanúsították meg a Wekerle-kormányt s a koalíciót, azt lehetetlenség számon tartani és lehetetlenség fölörölni.

A harc a láthatatlan ellenség s a kormány között szakadatlan. Csupán azt tudjuk, hogy vannak, a kiknek nincs inyükre a dolog újabb fordulata, hogy kik azok nem tudjuk, mert nem jelentkeznek, nem nevezik meg magukat. Így kényelmesebb a hadakozás, a melyet az ország s a nemzet nevében az ország s a nemzet érdekei ellen viselnek. Így jobban lehet gyanúsítani és rágalmozni. Avagy tettek-e mást, egyebet félvé óta gyanúsításnál, rágalmozásnál?

Ép az utóbbi napokban, páratlan szépségű, a szó igaz értelmében lélekemelő nemzeti ünnepünk lefolyása alatt, a gyanúsítás, a rágalom hangosabbá és vakmerőbbé vált. Egy pár alkalom rést nyitott a sikerebbnek tetsző aknamunkára. A közös miniszteriumok vezetésében személycseré történt. Kicsérődött a közös külügy- s a hadügyminiszter. Ebből az alkalomból, minden ok és szükség híján, ismét, mintegy a hajánál fogva, elő ránczigták a korona s a kormány közös megállapodását, s megbolygatták a katonakérdéseket azzal a merész ráfogással, hogy a kormány már megalakulásakor ígéretet tett az ujoncz-létszám emelésére a nemzetnek adandó minden koncesszió nélkül.

Csak ez s csak ennyi történt az utóbbi napokban. Hogy miért történt, nem nehéz kitalálni. Küszöbön áll a delegációk összeülése s a költségvetés tárgyalása. Ilyenkor legkönnyebb a kavardás támasztása s ilyenkor a leghálásabb is. Ha a kormány a többségét megbonthatná, ha tán éppen a kormányban egyenetlenkedést támaszthatnának, következhetne olyan idő, a melyben a hatalomról leszorultak, ismét hatalomhoz jutnának.

Hu erőködés. Wekerle a pénzügyi bizottságban tett nyilatkozatával egyelőre utját vágta annak, hogy kavardás támadhasson. A paktum, a korona s a kormány közös megállapodása, a melyre most annyi szót vesztegetnek, lényegében megvan a kormány programjában. A korona s a kormány közös megállapodása principiáliter nem zárta és nem is

zárhatta ki, hogy bizonyos körülmények között ne kérjék, ne is kérhessék az ujoncz-létszám emelését; de azt kizárja, hogy ez az emelés a nemzetnek adandó koncessziók nélkül megtörténhessék.

A paktum feszegetése s az ujoncz-létszám emelés volt az a mivel kavardást akartak támasztani. A paktum, ha van ilyen, ott van a kormány programjában s a törvényhozásnak joga és módja van rá, hogy tájékoztatást kívánojon, a miben nem lát világosan. Az ujoncz-létszám emelésére lehet eset, de a létszám emelés nem történhetik merő kedveskedésből. A kormány nem tudja, hogy amint híresztelik, krízis előtt állana. Ellenkezően, a mint a dolgok ma állanak, minden arra vall, hogy a mi bonyodalom még van, az el fog simulni. Az ország s a nemzet érdeke pedig az, hogy dolgozhassék békén, nyugodtan s hogy ne állíttassék ismét válságok elé. Legyünk türelemmel s ne prognosztikáljunk. Főként pedig ne ülünk föl minden politikai kacsának.

Politikai jegyzetek.

Székyudvarhely, nov. 2.

Itthon a nagyságos fejedelem.

Borongos őszi reggelen érkezett hazájába. A határszéli havasok ünnepi tüzek haragvörös fényében utaztak s az orsovai állomás ragyogó köntöst öltött. Lelkes tömeg hullámozott a magyar határvárosba. Tüzoltók és vasutasok képviselték a magyar államhatalmat. Mert a katonának Rákóczi-ünnepelni nem szabad.

Várták az ünneplőket, várták a szent hamvakat, rajongó lelkesedéssel, koszoruk érdekével. S jöttek az ország szívéből a robogó vonatok, hozták a magyar kormányt, ragyogó diszmagyarokban, hozták a képviselőházat.

Aztán ágyuk dörögtek a szerb határ felől. Mert a szerb hadsereg ünneplheti Rákóczi. Itt a nagyságos fejedelem. Ünneplő szavak árja veszi körül koporsóját, meleg szavak, izzó érzelmelek, férfiak, asszonyok egyaránt könnyeztek. Sorra nézték azt a nagy jelenetet, a mikor egy ország kegyelete először nyilatkozott meg egyik legnagyobb fia iránt.

Mindenki emléket tépett magának a szent koszorúról és a Rákóczi-fa lombjának leveleiből, mert Beregmegye kegyelete ennek az évszázados fának zöldjéből fonta koszoruját...

nek és halhatatlanságának alapja. Örök és isteni mind az, miben az Istennek szent lelke megnyilatkozik!

És, mi az, a mi nem tőle származik, ami nem isteni, hanem emberi? Az a miben nincs meg az ő lelke, a mit nem ez a lélek mozgat és irányít. Az, a mi önzésből, egyéni érdekből, hatalomvágyból, irigységből, a mi testből származik. Az, a mi az emberi testtel végre megsemmisül.

Az isteni dolgok életet adnak, áldást fakasztanak mindenfelé, az emberi véges dolgok, a bűnös szenvedélyek: a hol élet van, azt is kioltják. Az isteni dolgoknak jelképe a világosság; az emberi dolgoknak a sötétség. Az isteni dolgok nagy és hosszú küzdelmek árán születnek meg, de, ha egyszer diadalt nyertek: életük tartós és örök. Az emberi dolgok, ha egyszer sirba dőlnek: feltámadásuk nincs többé! Igazoljuk ezeket a reformációban és a magyar nemzet történetében!

* * *

A reformáció legfényesebb igazolása az isteni örök igazságok fennmaradásának, az emberi véges törekvésekkel szemben. Mert a reformáció korszakot alkotó küzdelmében nem egyes, földi véges emberek állottak egymással szemben, hanem ez a harc elvi harc volt.

Itt az isteni és emberi szállott sikra egymással a szívek birhatásáért, a lelkek meghódításáért, az emberiség vezetéseért. Az alap, miből a reformáció kiindult: az istenigéje, az evangélium volt. Más alapot senki sem vethet, mely egyszer vettetett s ez a Jézus Krisztus. (I. Kor. III. 11.)

A keresztyénységben Krisztus az embert visszaadta önmagának s ez által Istennek. Az új szellem, melyet e világra hozott: utat nyitott az egyéniség szabad érvényesülésének, a személyes öntudatnak, az emberi akaratnak. A lelkiismeret föl szabadult a zsidó törvények nyomása alól, s a lélek hitben, buzgóságban szabadon szárnyalt fel Urához, Teremtő Istenéhez. A menyország nem volt többé zárva senki előtt, a ki igazi bűnbánattal, lelki alázattal zörgetett, — annak megnyitott; a ki éhezte és szomjuhozta az igazságot: az megelégtetett.

A keresztyéniség szelleme lerombolta a társadalmi válaszfalakat, melyeket a születés, a rang, a vagyon, az osztályérdek emelt volt, s ezeknek helyébe, az egyenlőséget, a munkát, a képességet, az egyéni értéket tette. Más lett az ég. A vallásos világ nézet Istenben nem látta többé a népeket sújtó, haragos Isten, hanem a gondviselő, szerető édes Atyát, a ki Krisztusba vetett hit által, mindenkit gyermekévé fogad, boldogságra, üdvösségre vezérel. De, más lett a föld is, mert a társadalmi és állami élet alapja

nem a hatalom, nem az erőszak volt többé hanem a jogegyenlőség és a szeretet, mely a különféle népeket egy nagy családba, a ker. anyaszentegyházba egyesítette.

Nos, mi volt a reformáció? Semmi egyéb, mint a tiszta keresztyénységnek visszaállítása; a hitnek, a lelkiismeretnek felszabadítása, a haladás és a szabad vizsgálódás útjának megnyitása; az isteni szellemnek győzedelme a véges emberi akarat felett. A történelem fényesen beigazolta, hogy nem emberektől, hanem Istentől volt ez a messzire kiható nagy szellemi forradalom. És mi a reformációban ma is az eszmét, az isteni örök igazságokat: a hit és lelkiismereti szabadságot ünnepljük, amely ma is alapja az egészséges vallásos életnek és a Krisztus anyaszentegyházának, forrása a haladásnak, a fölvilágosodásnak; erőssége a nemzeti életnek. Valami Istentől születik, meggyőzi e világot, és a diadalom, mely meggyőzte e világot, a mi hitünk!

* * *

Az isteni szellem fennmaradása beigazolást nyer a nemzetek életében, és éppen a magyar nemzet életében is. Az állami és a nemzeti életnek is, lenni kell valamelyes erkölcsi, szilárd alapjának, melyen fenn áll; lenni kell valamely fenntartó, vezérlő szellemnek: mely után halad; lenni kell egy eszménynek: melyért lelkesedik egy nemzetnek minden fia, melyért ha kell vagyonát, életét is feláldozza.

S mi az isteni eszmény, ami állandó és örök a magyar nemzet életében? S mi a vezérlő szellem? Az eszmény nem más, mint az önálló szabad és független Magyarország gondolata, amely egy idős magyar nemzettel, mely ma is ott él minden honfi szívében; és a vezérlő szellem, a forrás, miből ezen eszme táplálkozik: a tiszta hazaszeretet.

Magyarország, mint szabad és független állam alakult meg; nemzeti királyait maga választotta, törvényeit önmaga hozta; magyar volt nyelvében, intézményeiben, melyeknek legfőbb célja az volt, hogy a nemzeti érzést, a hazaszeretetet, minden fiának lelkében ápolja, erősítse.

De a mohácsi vész óta egy más irányzat kapott lábra az állam kormányzásában. A Habsburg házból származó királyoknak egyetlen célja az volt, hogy a nemzeti érzés elfojtásával, az ország önállóságát megsemmisítsék, s az osztrák örökös tartományok sorába bekebelezzék. Ennek az emberi eszmének, ennek a természetellenes irányzatnak volt vak eszköze a XVII. század végén, I. Lipót uralkodása alatt, Kolonics, az ország akkori hercegprímása, aki nyíltan hirdette, hogy „Magyarországot előbb koldussá, azután katolikussá s végül osztrákká akarja tenni.“

Ennek a hazaellenes irányzatnak gyászos következményei lettek. Az alkotmányt felfüggesztették, országgyűlést nem tartottak, a hivatalokba idegen hivatalnokokat raktak; a törököktől visszafoglalt helyekre németeket telepítettek, a határőrséget ráczokra bízták, a magyar nemességre birtoksarcot vetettek, a szegény jobbágygal 7 év alatt több adót fizettettek, mint amennyit a töröknek 100 év alatt fizetett. Idegen katonaság az ország nyakán, amely rabolt, pusztított — a szegény nép földjét vérrel szántja, vérrel boronálja. A nemzeti nyomorúsághoz még valásüldözés is járult, mert a Kolonics céljainak éppen a színmagyar református egyház volt legnagyobb akadály. Megvertem a pástort és elszélednek a nyájuk juhái — mondja a szentírás. Kolonics is első sorban a papokat és tanítókat fogdosztatta össze, hogy aztán a nyáját is megfojthassa. A protestánsizmus nem mutat fel az egész világtörténelemben gyászosabb időszakot, mint a Lipót uralma, mint Kolonics, Karaffa vérengző vallásüldözése.

Csoda-e, ha az ország a végromlás szélére jut és ennek a pusztításnak nincs, aki ellene álljon, mert a nemzet jobbjai vagy börtönben sínylődnék, vagy idegen földön bujdosnak, míg ezalatt a szolgalelkű, gyász hazafiak már eltörlik az aranybulla záradékát és elfogadják a szabad királyválasztás helyett — az örökösödést s ezáltal lecsapolják a nemzeti ellenállás erejét! Csoda-e, ha e rettenő garázdálkodás ideje alatt, a jobb érzés, az eszmény, a hazaszeretet kihál még a hazafiak lelkéből is és maguk a „szegény legények“ is szerte járnak rabolni, pusztítani?

De nem, nem! A nép lelkében ott élt a nemzeti eszmény, ott lappangott a hazaszeretet veszte tüze, csakhogy ez a szent érzés egy-egy sóhajban, egy-egy bánatos dalban, egy-egy imában nyerhetett kifejezést, midőn azt kérték Istentől:

Támaszd fel és hozd fel a mi szép napunkat,
Láthassuk békével a mi országunkat,
Vigy ki belőle minden labanczokat!
Építhessük meg romlott templomodat.
Mert míg a hazában csak egy német léssen,
Békesség soha ott nem léssen egészen.
Praktikának magva, hogy végkép enyészzen,
Ki kell a németnek pusztulni egészen! (Thali után.)

Akiknek lelkében egy jobb jövőnek képe felcsillant, azoknak tekintete II. Rákóczi Ferenczre esett. Benné látták az új Messiást, a nemzet felszabadítóját. És Rákóczi megérté nemzetét, miként nagy elődei Bocskay, Bethlen, nagyapja, szepapja I. és II. Rákóczi György és mostoha apja: Thököly Imre, ő is fegyvert fogott. De hogy megérthesse ország világ, hogy miért fogott fegyvert: kibocsátja hírs kiáltványát: „Recrudescent...“ megújulnak a magyar

Aztán robogott tovább Rákóczi vonata, Temesváron, Szegeden és Budapesten át Kassa felé, a hol ezek összedobbanó szive várta és helyezte örök nyugalomra rajongva a szeretett fejedelem százszor áldott hamvait

*

Az új közös miniszterek bemutatkoztak e héten az új magyar kormányánál Budapesten. Báró Aerenthal már meg is tette látogatását a magyar kormány tagjainál. Ma estére várják Schönaich megérkezését. Volt az új hadügyminiszter kijelentései között egy pont: az ujonczlétszám felemeléséről szóló, melyet Magyarországon a közvélemény paktumellenesnek tart és nyugtalanul fogadott. De azóta maga a miniszter sietett sajnálkozását kifejezni, a mért szavai félreértésekre okul szolgáltak s ígérte, hogy budapesti látogatása alkalmával megád minden felvilágosítást.

A közös kormányzat elvégre számolni kénytelen s köteles a magyar politikai közállapotokkal, elsősorban azzal a statusquoval, melynek alapján a mai jogrend — egy hosszú s keserves válság után — nagy nehezen létrejött. Sem a külügyi hivatalnak, sem a hadvezetésnek nem érdeke, hogy e jogrendet megingassák s a válságot felújítsa. Friss emlékezetében lehet a legfőbb katonai körökéül, hova jutott a hadsereg válság harmadfél éve alatt a törvényen kívüli állapot, a magyar parlament passzív ellenállása s a hadkiegészítés fennakadása folytán. A züllés ez útjára visszadólni a véderő intézményért, szándéknak is képtelen abszurditás.

Egyoldalú változtatás volna, ha a hadvezetés paktumszegőleg lépne fel az ujonczlétszám felemelésének igényével s egyoldalú bolygatása volna a kérdésnek, ha a magyar parlament paktumellenesen követelne újabb katonai reformokat nemzeti irányban. A paktum külön-külön mindkét egyezményes félre nézve noli me tangere.

*

Szterényi államtitkárnak az iparfejlesztésről a képviselőházban mondott beszéde, szemelláthatólag megnyugtatta a kételkedőket és megerősítette meggyőződésében mindazokat, a

nemzetnek sebei. Elmondja, hogy nem mint lázadók fognak fejezve, hanem ősi jogaik, szabadságuk védelme kényszeríti erre. Zászlóján is „Istenért, szabadságért” jelszavak állanak; ez a két eszmény: hit és szabadság, ez a két isteni dolog, melynek egy nemzet lelkéből kihalni soha sem szabad.

Említsem-e a nemzet lelkesedését, a kurucok harci dicsőségét, mely diadalról-diadalra vezette a szabadság zászlóját? Említsem-e a harci dicsőség tetőpontját, midőn 1707-iki onodi országgyűlésen kimondották: ebura fakó, mai naptól fogva József nem királyunk és az uralkodóházat eltörölték, mert erősen megvoltak győződve, hogy Magyarország még Ausztriával közös uralkodója leszen, soha teljesen független és szabad nem lehet. (Magy. nemz. Tört. 638. l.) És említem-e, hogy ezen isteni dolgokat: a szabadságnak, a hazaszeretnek e páratlan megnyilatkozását — az embri számítás, az ármány, a gonoszság, a gyávaság, az árulás, ezek a véges emberi dolgok miképpen fojtották el, míg nem a

„Nagy majtényi síkon letört a zászló,
Rászált tollászkodni egy fekete holló,
Tépi sötét szárnyát, hull a tollu rája,
Síró kurucoknak gyászos kalpagjára, rongyos dolmányára!

A többit tudjátok. Jött a száműzetés, a nyomor és a megbélyegzés, míg nem Rodostóban szemét örökre lehunyta, a magyar szabadságnak legnagyobb bajnok! Szemeit lehunyta, porrészei porrá lettek: de a Rákóczi lelke, a szabadság szelleme, míg az ezüst Dunának tükörén csak egy honfi szem pihen: soha meg nem hal. Az ő neve, az ő személye mindig követendő példaképe lesz a hitbuzgóságnak, a valóságos türelemnek és a hazaszeretnek. Drága hamvai kétszáz év után már hazaérkeztek, hogy itt pihenjenek tovább e haza földjében, amelyért küzdött, szenvedett, bujdosóvá lett és amelyet senki jobban nem szeretett, mert annyit érte nem áldozott, mint ő! Ezek a hamvak most újra megszólalnak és megkérdezik: él-e mi bennünk az isteni eszme, az örök igazság, az önálló és független Magyarország gondolata? Tudunk-e lelkesedni Istenért, szabadságért? Vagy pedig a véges emberi dolgoknak: az egyenetlenségnek, a meghasonlásnak, a gyűlölségnek lettünk rabszolgái?

Ünnepő közönség! A multat ismerjük, de hogy a jövő mit hoz számunkra, senki sem tudja. Tartunk azért össze, értjük meg egymást, a születés, a vallás, a nemzetiség ne válasszon el senkit, aki e hazának földjén él és ennek kenyérét eszi, hanem olvadjunk össze e hazának lángoló szeretetében. Ne legyünk vak eszközei egy idegen hatalomnak, s akkor a Rákóczi álma teljesülni fog. Az Isten nevében, a szabadság nevében előre!

kik szükségesnek tartják az iparnak nagy arányú fejlesztését.

A beszéd nyomán ugyanis eltűnt az a gyanúsítás, mintha az iparfejlesztés céljaira szánt összegek, Isten tudja, miféle kormányzati visszaélések palástolására szolgálnának. Eltűnt ez a bujkáló inszinnáció és az adatok, tények, bizonyítékok alapján tért engedett annak a tudatnak, hogy az ország nyugodtan alhatik, mert a parlament ellenőrzése alatt az iparfejlesztés pénzeit csak becsületes, reális célok érdekében fogják felhasználni.

Hisszük tehát, hogy a nemzet, mely élni, fejlődni, erősödni akar, a legnagyobb lelkesedéssel fogja követni az iparfejlesztés történelmi akcióját. Hisszük ezt annál is inkább, mert Kossuth Lajos fia az, a ki ezt a nagy munkát vállalta és elvégzi. Bizonyos, hogy Kossuth Ferencz és európai híru munkatársa, a fáradhatatlan Szterényi József, minden tekintetben kifogják érdemelni ezt a bizalmat, a melyet neki előlegeztek. Ha meglesz az önálló vámterület és egy erős, boldog nemzet fogja azt élvezni, — kapujára ki lehet majd írni: Tervezte és készítette Kossuth Ferencz és Szterényi József.

Analfabéták Székelyudvarhelyen.

— A városi képviselőtestület figyelmébe. —

II. Székelyudvarhely, nov. 2.

Hogy a takarékosagra törekvő, mely az óvó-és tankötelesek összeírásának módjait is megnyilatkozott, a tanügyi közigazgatás szempontjából hová vezetett s hogy az *olcsó* húsának itt is mennyire *hig* leve lett, annak bizonyosságul azt hiszem legheylesebben cselekszem, ha — a mint azt cikkem bevezetésében körülményesen jeleztem — a beiskolázás végrehajtása és ellenőrzése szempontjából oly felette fontos összeírásnak a 6—11 éves gyermekekre vagyis az 1868. évi XXXVIII. t.-cikk 1. §-a és az 1876. évi XIII. t.-cikk 29. 31. és 111. §§-ai, valamint az 1877. évi XX. t.-cikk értelmében a mindennapi elemi iskola látogatására kötelezett tankötelesekre vonatkozó utolsó öt évi eredményét itt bemutatom. És ha *saxa loquuntur*, hát *loquuntur numeri* is. Tehát a város által teljesített éven összeírás hivatalos adatai szerint volt 6—11 éves tanköteles:

	fiu	leány	Összesen
1902-ben	398	343	741
1903-ban	331	352	683
1904-ben	351	332	683
1905-ben	483	462	945
1906-ban	403	380	783

A folyó évi összeírás szerint tehát a 6—11 éves tankötelesek létszáma Székelyudvarhely városában *fogyó* félben van, mert ez a létszám az utolsó esztendőben, az 1905-ről 1906-ra, 945-ről 783-ra *esett le* vagyis a fogyás 162 lélek volt, tudniillik 80 fiu és 82 leánygyermek. Az az apadás megfelel tehát majdnem 21 százaléknak, a mi olyan horribilis hányad, hogy ily nagy mérvű gyermekhalandóság, illetve az arányszámak ilyen esése csak valamely veszedelmes, makacsul tartó és (a mi abszurdum) *csakis* a 6—11 éves gyermekek között pusztító betegségjárvány vagy éppen az ilyen kora gyermek-kontingensre kiható tömeges eltelepülés folytán következhetett volna be. Ugyde én úgy tudom, hogy *ilyen* mérvű betegségjárvány a város területén fel *nem* lépett és hogy ilyen mérvű kitelepedés szintén *nem* volt. Sőt ha tekintetbe veszem, hogy a város *összmérségének* létszáma az országos népszámlálások hivatalos adatai szerint 1869 óta állandóan *emelkedik*, mert az 1869-ik évi 5.173-ról 1880-ban felemelkedett 5.948-ra, — 1890-ben felemelkedett 6.414-re, — 1900-ban felemelkedett 7.733-ra, — és mostanáig felemelkedett mintegy 8.300-ra, tehát 36 esztendő alatt 48%-kal nőtt; — ha tekintetbe veszem, hogy az 1895—1900. évek *születési* statisztikája (az ezen esztendőkben született gyermekek a folyó évben 6—11 évesek) a hivatalos népmozgalmi adatok szerint semmiféle kivételes eltéréseket nem mutatott, fogyatkozást pedig a más esztendőkhez mért szaporodáshoz képest épenséggel nem mutatott; — ha tekintetbe veszem továbbá, hogy a *gyermekhalandóság* arányszáma az elmúlt deczenium alatt semmivel sem volt kedvezőtlenebb, mint — normális viszonyok között — más időkben; — végül ha tekintetbe veszem, hogy a *kitelepedésnek* sem tulajdonítható befolyásoló fontosság a város népességének éppen feljebb számszerűleg feltüntetett követ-

zetes emelkedésével szemben; — mondom, ha mindezen döntő körülményeket latba vetem, akkor a 6—11 éves tankötelesek folyó évi összeírásában mutatkozó *21 százaléknyi esést* nem tudom másnak minősíteni, mint 60 koronás akkordmunkából folyó *hiányos eljárás következményének*, az *olcsó hús hig* levének. Ime a város takarékosagra törekvésének egy újabb pikkás epizódja!

A város 1905-ben fizetett a tanítóknak az óvó-és tanköteleseknek összeírásért 118 koronát és négy tanító ezt a munkát 8 nap alatt végezte. Kapott is érte a város kétségtelenül egy rendes, pontos, megbízható, *lelkismeretesen teljesített* összeírást, mert az összeíró tanítók mindegyike — ehhez szó sem fér — nagyon is jól tudta, nagyon is jól ismerte és mint helybeli érdekeit tanító közvetlenül érezte is ennek az összeírásnak úgy tanügyközigazgatási, mint közművelődési nagy, alapvető fontosságát, melynek ezen tulajdonságaira magam is körülményesebben rámutattam multi cikkem bevezetésében. Azonban a város — ugylátszik — sokkalta a tanügyi közigazgatás ezen munkálatára kiadott 118 koronát az összeírás teljesítésére egy *magánegyént* fogadott fel, a kinek 60 koronáért az egész munkálatot kiadta s a ki aztán 30 nap alatt el is készítette az *58 koronás megtakarításon* alapuló azt a *csodálatos* (1906-iki) *összeírást*, mely a tankötelesek *21 százaléknyi esésével* zárul s melynek *ez az eredménye* az összes népmozgalmi adatok egyikével sem indokolható, sőt még csak a valószínűségig sem támogatható, *tehát a tényleges állapotnak meg nem felel s így komoly, meritorius értékkel nem bír!* Ime — uti figura docet — a képviselőtestület takarékosagra törtetésének tuttifrittijá!

Hogy az ilyen elsindévesztett, pszeudo-összeírásból mi minden következik és következhetik, arról itt részletesen nem szólok. Multi cikkem elején rámutattam az összeírás s annak teljesítésének, céljának meritoriumára és így olvasóim önmaguk vonatják le az ezen konkrét esetről lesűrődő sokröndbeli konzekvenciákat.

Három azonban ezen konzekvenciából itt mégis kiemelek:

1. Székelyudvarhely városában a népiskolai tankötelezettség teljesítésének végrehajtása, nyilvántartása és ellenőrzése ezen hibás, hiányos összeírás alapján *merően képtelenség*, mert ez az összeírás közvetlenül semmiképp nem használható fel azon munkálatok teljesítésének *pozitív* alapjául, melyeket a vallás és közokt. ügyi miniszternek 4120—1902. eln. szám alatt kiadott Utasítása 17—25. §§-ai előírnak. *Ilyen* összeírás alapján a beiskolázás *lelkismeretes* keresztülvitele *lehetetlen*, mert ugyan kit iskolázunk be, esetleg a hivatolt Utasítás 19. §-a, szükség esetén az 1868. évi XXXVIII. t.-cikk 4-ik §-ában elrendelt fokozatos birságolás alkalmazásával is, ha tulajdonképpen *pozitív* azt *sem tudjuk*, hogy a város területén *kik* a beiskolázandók!? Mert a város 1906-iki összeírása, mely indokolatlanul 21%-nyi esést tüntet fel az 1905-iki év eredményével szemben, nem lehet a valóságnak megfelelő s így nem is szolgálhat zsinormértékül a beiskolázás *egyénenkénti megállapításának* lelkismeretes konstatálásában!

Népoktatásügyi közigazgatásunk biztosít módot és eszközt, hogy az óvó-és tankötelesek összeírása még a legutolsó faluban is kifogástalanul végrehajtható legyen s ime a Székelyföld félmillió metropolis, Udvarhelyvármegye székvárosa maga jár elől — 58 korona megspórolásáért — a fogyatékoságban! Hát ez nem egészséges takarékosagra törekvés!

2. A növendékek létszámának *emelkedésével* az iskolafentartó törvényesen precizizozott *iskolafejlesztési* kötelezettségei is aktuálisává válván s ezen kötelezettségnek a helybeli községi elemi fiúiskolával szemben Székelyudvarhely városa — (állítólag azért, mert iskolai alapja egyáltalában nincsen és a községi elemi fiúiskolát is csak kizárólag 30—32%-os iskolai pótdából tartja fenn) — megfelelni nem tudván, én úgy hallom, hogy immár nem új dolog s a jelenben is helybeli ankétek tárgya a községi elemi iskolának *állami kezelésbe átvétele* s az illetőleg ezzel kapcsolatosan Székelyudvarhely népoktatásügyének *államosítás* útján való rendezése az egész vonalon. Hát feltéve és megengedve a város anyagi képességének fenti értelemben leendő hivatalos elbírálását, tudniillik, hogy a községi elemi fiúiskola fejlesztésére Székelyudvarhely anyagilag képtelen s felejtve mindent, mi már csak e cikkből kifolyólag is ezen álláspont megvédése közben talán kellemetlenül hangolhatna bennünket, kérdem, nem lesz-e az államosításnak esetleg egy akadály, hogy a város tanköteleseinek

létszám fogy? Fogy elannyira, hogy egy esztendő alatt 21 %-kal esett! Hiszen ha oly rohamosan és jelentékenyen csökken a tankötelesek létszáma, ugy elesik a községi iskola fejlesztésének szüksége, — és ha a fejlesztés szüksége elesik, ugy a statusquot a város tovább is fentarthatja, pláne ha mint maga is államsegélyes, más iskolákat nem segít, a helyett a hitfelekezeteknek nyújtó segélyt saját iskolája céljaira használja fel és pld. ha a községi iskolában is az V-ik és VI-ik osztály tanításának ellátásáért nem fizet külön évi 400 korona tiszteletdíjat!

3. Szinte hihetetlenül hangzik, de rideg számokkal dokumentálható igazság, hogy vármegyénkben Székelyudvarhely rendezett tanácsu város csaknem vezet az analfabéták statisztikájában. Igy például 1880-ban a vármegye polgári népességének létszáma volt 105.520., ebből írni és olvasni tudott mindössze 31.036 lélek, tehát analfabéta volt: 74.484 egyén, vagyis az összesnek mintegy 70%-a! Székelyudvarhely és Szombatfalva 5.948 lakója közül írni és olvasni tudott mindössze 2.582, tehát analfabéta volt 3.366 egyén vagyis a lakosság 54 százaléka! Hát ennél magasabb százalék még csak Atyhán, Korondon, Méréfalván, Tibódon, Ábránfalván, Oláh-andrásfalván, Csöbön, Magyarfeleken s Magyar- és Oláhidegkuton volt megállapítható. Székelyudvarhely tehát az analfabéták statisztikájában a vármegye 186 községe közül a 11 ik helyet foglalta el!

Igaz ugyan, hogy az írni és olvasni tudók arányszáma Udvarhelyvármegyében 1890-ben 41%-ra és 1900-ban 51%-ra emelkedett s így az analfabéták 70%-ról 1890-ben 59%-ra és 1900-ban 49%-ra csökkentek, de ez a csökkenés csak általában a megyére nézve kedvező, Székelyudvarhelyre magára nézve nem, mert itt még 1900-ban is az analfabéták arányszáma a vármegyei általános százalék-fokon maradt, a mi — tekintve, hogy a város népoktatási tanintézetei 1896 óta a községi elemi iskolával szaporodtak — épelességgel nem kedvező perccent.

A szóban forgó 1906-iki illuzórius összeírás maga is nem egyéb, mint a székelyudvarhelyi analfabéták hivatalos Szálva Gvardiája. Mert hiszen ha a város területén 1906-ban is csak annyi népiskolai tanköteles van, mint a mennyi tavaly volt, vagyis 945, s mert ha a jelen tanévre — a bevezetőleg közölt benépesedési statisztika szerint — népoktatási intézeteinkbe mégis csak mindössze 769 növendék iratkozott be, (a kik között azonban idegenek is vannak, így például a helybeli áll. polgári leányiskola 123 főnyi népességéből 29, tehát 31% nem helybeli) akkor evidens, hogy Székelyudvarhelyen ezidőszerint a népiskolai tankötelezettségi korban lévő analfabéta 200-on felül van, a mi megfelel a 6—11 éves tényleg összeirt gyermekek majdnem 26%-ának. És ime ez a százalék a községi elemi iskola feltétlenül és elodáshatatlanul szükséges fejlesztésének punctum szaliensze, mert miként előbbi cikkemben jeleztem, a politikai község az 1868. évi XXXVIII. t.-cikk 44. §-ából kifolyólag a már fennálló községi elemi népiskoláját fejleszteni, vagyis megfelelő számú új osztály és új tanítói állomás szervezésével bővíteni köteles, ha a községben 30 olyan mindennapi tanköteles van, kik a helyben létező községi elemi népiskolába be nem férnek s így hely szüke miatt törvényszerű oktatást nem nyerhetnek. (Isk. szék. Utasítás 58. §. és Tanfelügy. Utasítás 64. §. f. pont.) Már pedig a helybeli községi elemi népiskola 283 tanulóval ezidőszerint is — és az analfabétákkal szemben is — zsuftolt állapotban van! Fejlesztése tehát feltétlenül szükséges és elodáshatatlan, melynek az esetleges államosítás naptárilag is való bizonytalansága semmiképen nem prejudikálhat!

És mindezekkel kapcsolatosan önként kialakul a felelet azon kérdésemre is, hogy vajon az előbbi cikkem bevezetésében idézett iskola-benépesedési adatok (számok) felett Hozsánát kell-e zengenünk az 1906—7. tanév elején, — vagy pedig a fejünket kell-e sajnálkozva csóválunk felettük?!. . . . . Bizony csakis a fejünket kell sajnálkozva csóválunk felettük!

A város takarékosra törekvésének czélszerűtlen stilizálása zsákutcába juttatta az 1906-iki összeírás; preblemikus helyzetbe sodorta saját községi elemi népiskoláját; — apriori is illuzóriussá tette a népiskolai tankötelezettség nyilvánartásának, ellenőrzésének és végrehajthatásának kulturailag és nemzetileg nagyfontosságú munkáját is; — pedig az iskola, az analfabéták sorsa a polgárosultság, a közművelődés óramutatója, azonos jelentőségű a magyar kulturállam sorsával, mert lehetetlen tisztán nem látnunk azon gyakorlati kontaktust, melyben a nép-

iskola, a népnevelés ügye áll anyagi jólétünkkel, szellemi fejlődésünkkel, erkölcsi és esztétikai emelkedésünkkel, közművelődésünk produktív izmosodásával, közéletünk nemesedésével, a polgári szabadsággal, az országgal, az állam biztosságával, a nemzet kulturái és erkölcsi közösségével. Ezen gyakorlati kontaktus napjaink politikai konstellációi között — a népjogok kiterjesztésének elővadján — csak fokozott, szinte mérhetetlen jelentőséggel és kihatással bír, mert — Báró Eötvös József örökre igaznak maradó állam- és kulturpolitikai elve szerint — „bármennyire legyen is valaki meggyőződve arról, hogy az állam főállását az által biztosítjuk legjobban, ha azon befolyás, melyet alkotmányos országokban a polgár hazájának ügyeire gyakorol, minél többekre terjesztetik ki; de ki fogja tagadni, hogy ezen befolyást a törvény maga nem biztosítja még s hogy mindaddig, míg a polgároknak egy része a miveltség oly alacsony fokán áll, melytől a politikai jogok élvezésére képtelenné teszi, addig az egyenlőség állhat a törvényben, de nem létezik az életben, s hogy ezért a politikai jogok kiterjesztésére csak akkor működünk sikerrel, ha nevelés által minél többeket e jogok élvezésére képessé teszünk.“

(Vége)

Chalupka Rezső.

HIREK.

Székelyudvarhely, nov. 4.

Udvarhelymegye a tanítókért.

Udvarhelyvármegye őszi közgyűlésében elhatározta, hogy felirattal fordul a képviselőházhoz a tanítók ügyeinek rendezése végett. A felirat elkészült s még e héten illetékes helyére jut. A kérdéssel lapunk másik helyén részletesen foglalkozunk, itt magát a feliratot közöljük le egész terjedelmében:

Mélyen tisztelt Képviselőház! A demokratikus magyar nemzeti állam teljes kiépítése, függetlenségének biztosítása el sem gondolható a néptanítók megfelelő kulturtevékenysége nélkül. Bármilyen tisztelettel is adózunk a magyar tanítókért sok esetben az önfeláldozásig menő iskolai és társadalmi tevékenységének, mégis kénytelenek vagyunk konstatálni azt a lehangozó tény, hogy a magyar tanítókért kulturális tevékenysége még mindig nem jár azzal az eredménnyel, melyet a demokratikus alapokon újra épülő nemzeti állam érdekében felmutatnia kellene. Nem azért, mintha a tanítókért meg nem tenné a kötelességét, hanem azért, mert az adott viszonyok között többet és jobbat tennie nem lehet.

Súlyos anyagi gondok nyűgözik a tanítókért és akadályozzák a különben töle telhető legjobb kulturális munka végzésében. Kulturális visszamaradottságunk és a tanítókért mostoha anyagi helyzete között szoros ok és okozati viszony van. Ha tehát azt akarjuk, hogy a tanítókért a jövőben demokratikus független Magyarországot feltételeinek megteremtésében, a tető alá jutott nemzeti állam megerősítésében hivatásának megfelelőleg legyen segítségünkre egyik legelső, legfőbb, legszentebb kötelességünk, hogy a tanítókért kérészetét meghallgassuk s helyzetük javításában a legmesszebbmenő határig elmenjünk. Meg kell ezt tennünk annyival is inkább, mert ebben az esetben nem áldozathozatalról, hanem a nemzet jövője szempontjából dusan jövedelmező befektetésről van szó.

A tanítókért anyagi helyzete javítására irányuló akarat érvényesülésének végső határát a nemzet teherviselési képessége jelöli ki. Ugy vagyunk meggyőződve, hogy nem lépünk túl ezt a határt, ha a tanítókért a XI. és fokozatosan a X. fizetési osztályba sorozását, illetőleg részükre ennek megfelelő javadalom biztosítását kérjük. És kérjük ne csak az állami, hanem a községi és hitfelekezeti iskolákban működő tanítók részére is, tekintet nélkül, hogy előző szolgálatukat milyen jellegű iskolánál töltötték, mert a tanító általában ugyanazt a kulturális és nemzeti munkát végzi bármily jellegű is legyen az iskola, melyben működik. Egyenlő munkáért igazság szerint egyenlő díjazás jár.

A nagy befektetés gyümölcsözésére azonban biztosítékokat tartunk szükségesnek. Tény, hogy a magyar népiskolák tuluyomó többsége ugy általános kulturális, mint nemzeti szempontból megérdemli a legmesszebbmenő anyagi támogatást, ámde, sajnos, még mindig elég jelentékeny számban vannak az olyan népiskolák, a melyek sem általános művelődési, sem nemzeti szempontból nem felelnek meg a kívánalmaknak. Ezeket az iskolákat a többivel

egyenlő javadalmasban részesíteni megbocsáthatatlan erőpazarlás, teljes mellőztetésük igazságtalanság lenne. Megtalálni átmenetileg a határvonalat, melyen belül az egyenlőség és igazság elve a közérdekekkel, a nemzeti érdekekkel összhangzásba hozható a törvényhozás és a kultuszminiszter bölcsességének feladata. A jövőre vonatkozólag azonban mindenesetre érvényesíteni kívánjuk a teljesen egyenlő javadalmaszást, de ennek ellenértéke fejében követeljük az iskoláknak egyenlően megfelelő munkáját ugy általános művelődési, mint nemzeti szempontból. Ennek biztosítása: a képzőintézeteknek ugy az anyag mennyiségére, a mint a nemzeti szempontokra vonatkozólag teljesen egységes tanterve és az összes néptanítók állami képzése.

Nemcsak a fizetés, hanem a végellátás tekintetében is egyenlő mértéket kívánunk a tanítókért részére. Kívánjuk a tanítói nyugdíjtörvénynek oly irányu módosítását, hogy a tanítói fizetés kiegészítésénél számba vett kántori járandóság a nyugdíjigény megállapításánál számba vétessék.

Kívánjuk, hogy a magyar tanítókért, a mennyire azt a közszolgálat természete és érdeke megengedi, teljesen szabadon és függetlenül teljesíthesse iskolai és társadalmi kötelességeit. Evégből szükségesnek tartjuk a tanítók szolgálati viszonyainak mielőbbi törvényes rendezését.

Az előrebocsátottakra támaszkodva, azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulunk a M. T. Képviselőházhoz, méltóztassék:

a) a tanítókért anyagi helyzetét akképp rendezni, hogy a tanítók a XI. és fokozatosan a X. fizetési osztálynak megfelelő javadalmaszásban részesíttessenek;

b) méltóztassék a népoktatási törvény revíziója alkalmából a tanítók egységes állami képzését törvénybe iktatni; a tanítókért szolgálati viszonyait rendezni;

c) méltóztassék a tanítói nyugdíjtörvényt akképp módosítani, hogy a nyugdíjigény megállapításánál a tanítói fizetésbe beszámított kántori járandóságok számba vétessenek.

Mélyen Tisztelt Képviselőház! E felterjesztésünk megtételére a magyar kultúra ügye, a magyar nemzeti állam ügye indított bennünket. Meg vagyunk róla győződve, hogy ha a tanítókért anyagi helyzete az általunk körvonalazott módon megoldást nyer: az anyagi gondok nyugébből kibontakozott, a mellékfoglalkozások terhétől megszabadult tanítókért teljesen hivatásának magaslatára fog emelkedni és a méltán várt produktív tevékenységgel fogja minden téren meghálálni a nemzetnek valahára tetteiben is megnyilatkozott áldozatkészességét.

Kelt Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottságának 1906. évi október hó 11-én tartott rendes őszi közgyűléséből. A törvényhatóság képviseletében (alispán távol):

Ádám Albert, főjegyző.

Székelyudvarhely Rákóczi-ünnepe.

A bujdosok hazatérését Székelyudvarhely város kegyeletesen ünnepelte meg. Templomaiban hálaadó istentiszteletek voltak, a város képviselőtestülete diszkozyűlést tartott, este pedig örömtűz gyult ki Ós-budvár ormán és a Budapest-szálló nagytermében disz-estélyt tartottak.

A református egyház hivatalos istentiszteletét felsőbb hatósága utasítása folytán még vasárnap délelőtt megtartotta, amidőn imát Bíró Dénes választánár, ünnepi beszédet Vajda Ferencz ref. lelkes mondott. A beszédet több oldalról jött felhívás folytán, tárczarovatunkban közöljük. A város közönsége hétfőn, 29-én ünnepelte. A város képviselőtestülete a polgármester és az összes hivatalok főnökeik vezetésére és az iparhatóságok zászlói alatt vonultak fel a róm. kath. plebánia gyönyörű szépen restaurált templomába, hol Gróf Mikes főesperes plebános pontifikált. Innen a ref. templomba vonult a közönség, hol Bod Károly ny. tanár-pap mondott egy rövid imát.

A képviselőtestület tagjai innen a diszkozyűlésre mentek, melynek lefolyásáról másik helyen emlékezünk meg.

Az ünnepélyes hangulat és a lelkesedés az esti ünnepélyen érte el a tetőpontot, mikor is a Budapest-szálló szintermében egy talpalatnyi hely se maradt üresen.

A műsor a helybeli zonekar „Rákóczi-nyitányá“-val kezdődött. Ezt a II. Rákóczi földi életének utolsó pillanatait és halálát ábrázoló prolog követte, melybe egy lapsus csuszott be, amennyiben

Bercsényi is a haldokló fejedelem mellé került, noha ő ura előtt jóval elhalt. A közönség a fiatal szerzőt, legifj. *Solymossy* Lajos főrealisk. tanulót a lámpák elé hívta. Ezután *Schiller* Irma polg. isk. igazgató tartott szépen kigondolt és előadott jellemzést Zinyi Ilonáról. A műsor 4-ik száma alatt „A hajduk hadnagya” operette első felvonását adták elő a színtársulat tagjai sikerülten. Most *Szabó* Kata lépett a színpadra, ki „Rákóczi Rodostóban” című melodramát szavalta hatásosan. Majd szép és lelkes diszertációt hallottunk *Nosz* Gusztáv főrealisk tanártól, ki csaknem egy fél órán keresztül kötötte le Thököly és II. Rákóczi jellemzésével az összehusult nagy közönség már-már lankadó figyelmét. Nyomban azután II. Rákóczi fogságának zárdái jelenetét adták elő *Márkus* Lenke és *Baghy* Gyula. A következő piece *Balla* Mariska énekszólója volt, kinek kedves dalát a tulipánról megismételtette a közönség. Most egy élőkép következett, melyben *Demény* Ferenczné (Zrinyi Ilona), Dr. *Vass* Lajosné (Cziuka Panna), *Haas* Rezső tanár (II. Rákóczi Ferencz) és középiskolai tanulók vettek részt. A kép mély és közvetlen hatása volt. A dus tartalmu program u'olsó számát *Baghy* Gyula „Magyar zene” cz. kötetménye képezte, melyet szerző adott elő zenekísérettel. A szép, hatásos költemény a Hymnusszal végződött, melyet színészek és közönség lelkesen élénkezt.

Az óra már éjféltre járt, mikor a szép és nagy közönség, kedves emlékekkel gazdagon és emelkedett hangulatban oszlott szét és tért nyugalomra. Az estély bevétele mintegy ezer koronára tehető, amely összegből, az összes kiadások levonása után, a tiszta jövedelem 30%-aképpen 200 korona jutott a kitűzött kettős jótékony célra, tudniillik a II. Rákóczi szoborra és a szegény tanulókat téli ruházattal segélyező helybeli jótékony nőegyesület pénztára javára.

A nagy napon a *Ref. kollegium* ifjúsága is szépen sikerült ünnepet tartott, a hol az ünnepi beszédet *Solymossy* Endre tanár tartotta. Az *áll. főrealiskola* szintén megünneplelte a bujdosók hazatérését. Az ünnepi szónok itt *Vöröss* Béla tanár volt. Ugyancsak ünnepet ült az *Áll. polgári leányiskola* is, hol az ünnep jelentőségét *Burgerné* *Krisz*ó Erzsébet ismertette szép beszéd keretében.

Emléket az agyagfalvi réten. Az agyagfalvi réten felállítandó székely emlék alap javára a folyó év márczius hó 15-én tartott hazafias ünnepélyen önkéntes adakozásból begyűlt 1 koronát a helybeli dalegylet pénztárosa *Benedek* Géza urtól, ugyszintén a f. év augusztus 15-én a székely emlék alap javára *Árkoson* tartott diák-bál alkalmával begyűlt 22 koronát, *Végh* *Beniám* unitárius lelkész által, valamint az udvarhelymegyei takarékpénztárnál elhelyezett tőke 1-ső félévi kamata 120 k. 83 f. összesen 143 k. 83 f. hozzá adva a már korábban begyűlt tőke 6058 k. 54 fillérhez, az alap összege jelenleg tesz 6202 k. 37 f. Fogadják a nemes szívű adakozók, ez uton is hazafias adományukért a végrehajtó bizottság hálás köszönetét. *Ferentsi* *János* végreh. biz. pénztárnok.

Szent-Imre ünnepély. A róm. kath. főgimnázium ifjúsága, f. hó 5-ikén délelőtt a 9 órakor tartandó szentmise után *Szent Imre* hercegnek, védőszentjének tiszteletére, az intézet tornacsarnokában ünnepélyt rendez, melyre a közönséget szívesen látja az Igazgatóság. Az ünnepély műsora következő: 1. „Dal Szent Imréhez.” Szövegét írta *Burger* Á., dallamát *Németh* Gy. Zenekiséret mellett éneklí az ifj. vegyeskar. 2. „Szent Imre napján.” Irta *János* Béla. Szavalja *Márton* *János* VII. o. t. 3. „Polka mazurka.” Előadja az ifj. zenekar. 4. Ünnepi beszédet mond *Bardocz* *József* VIII. o. t. önk. elnök. 5. „A bűnbánó.” *Rináldó* dalműből. Éneklí az ifj. vegyeskar. 6. Zene duett. Előadják *Ember* *János* VIII. és *Ember* *Dezső* VI. o. tanulók. 7. Részlet „Árpád ébredéséből.” Előadják *Apor* *Péter* br. (Árpád) és *Csergő* *Tamás* (költő) VIII. o. t. 8. „A magyar dal.” Melodráma. Szövegét írta *Herodek* *Sándor*, dallamát *Kerner* *Jenő*. Előadja *Orbán* *Domokos* VIII. o. t. 9. Rákóczi-induló. Előadja az ifj. zenekar.

Halálozások. Özv. *Szálassy* *Ferenc* nészületett *Karácsony* *Anna* életének 59-ik évében m. hó 24-ikén jobblétre szenderült. Halálát nevelt gyermekei *Szálassy* *János* mérnök, *Szálassy* *Péter* kereskedő, testvére *Karácsony* *János* és számos rokon gyászolja.

Egy szép, kedves fiatal asszony, övéinek személfénye, gyermekeinek örangyala hunyta le szemeit. Dr. *Z. Sebess* *Jenő*é *Zakariás* *Margit*, életének 24-ik, boldog házasságának 5-ik évében, f. hó 1-én hosszas

betegség után jobblétre szenderült. Asszonykora legsebbe idejében, viruló fiatalága tavaszán ragadta el a halál, övéinek, férjének, gyermekeinek végtelen fájalmára, minden ösmerésének nagy szomorúságára. A kedves halott temetése tegnap történt meg Marosvásárhely osztatlan részvét mellett.

Flóri *József*, nyug. jobbagyalvi róm. kath. lelkész, életének 58, papságának 29-ik évében, m. hó 31-én Farkaslakán elhunyt. Haláláról az udvarhelyi és marosi róm. kath. esperes-kerületi papság bocsátott ki gyászjelentést. Temetése pénteken történt meg nagy részvét mellett Farkaslakán.

Rákóczi emlékezete a városháznál. II. Rákóczi *Ferencz* és bujdosó társai emlékeztetere a város képviselőtestülete hétfőn délelőtt diszközgyűlést tartott. A képviselőtestület *Gotthárd* *János* polgármester vezetése mellett megjelent a róm. kath., majd a református templomban tartott hálaadó istentiszteleteken, majd a városháza tanácstermében tartott diszközgyűlésre vonultak a képviselőtestületi tagok. *Gotthárd* polgármester üdvözölte a közgyűlést és előadta, hogy a diszközgyűlés egyetlen tárgyát II. Rákóczi *Ferencz* és bujdosó társai emlékének jegyzőkönyvi megörökítése képezi. Ezután a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

Tekintetes Képviselőtestületi Közgyűlés!

Midőn ő Felsőge legmagasabb elhatározása következtében nemzeti szabadságunk legnagyobb bajnoka, a nemzet egykori vezére, Erdélyország utolsó fejedelme II-ik Rákóczi *Ferencz* és bujdosó társainak eddig idegen földben nyugvo haló porai, a nemzet drága ereklyéi folyó 1906. évi október hava 27-ik napján Magyarországra visszahozattak, hogy a mai napon október hó 29-én a honi föld méhének örök pihenésre átadassanak; midőn tehát a magyarföld e napon öleli keblére és fogadja örök nyugvóra szabadságunk legnagyobb bajnokának II. Rákóczi *Ferencz* Erdély utolsó fejedelmének porait, a ki soha el nem muló dicsőséggel lobogtassa magyar földön a szabadság szent zászlóját, s kit nem is a hála és tisztelet, hanem a dicsőítés illet meg nemzetünk részéről, kinek benső értékben nagyobb, jellemben szilárdabb, hazaszeretben tündöklőbb alakot nem mutat fel a magyar történelem s a kinek hazaszeretete és hűsége példányképpül kell, hogy szolgáljon a nemzet minden fia előtt: mondja ki a képviselőtestületi közgyűlés, hogy II. Rákóczi *Ferencz* és bujdosó társainak emlékét és érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíti.

Az indítványhoz *Soó* *Gáspár* szólt hozzá, s hatalmas szép beszéd keretében indokolta meg, hogy a javaslatot miért fogadja el. A közgyűlés a szónokot megőljenezte, mire *Gotthárd* polgármester a javaslatot elfogadottnak kijelentette és a közgyűlést bezárta. A képviselőtestület tagjai emelkedett hangulatban oszlottak szét.

Toronygomb feleltétel. Érdekes látványt nyújtott városunkban e hó 1-én d. u. az unitárius templom toronygombjának feltétele. *Derzi* *Árpád* helybeli badogos helyezte a gombot, csillagot és villámhárítót a 36 méter magas torony tetejére. Mindenkit meglepett a félelmetes magasban merész mozgásával. Mielőtt a gomb feltéttet volna, légmentes szelenczébe zárva elhelyezett benne a templom építésének rövid történetét és az unitárius keblí tanácsosok neveit magában foglaló emlékirat, melyet *Vári* *Albert* lelkész a jelenlevőknek felolvasott. Az építés szépen halad előre. Pár nap alatt a templom fedeleit kap. A torony fedése eltart még 8-10 napig. Az épület díszere fog válni városunknak.

A vármegyei tisztviselők fizetésrendezése. A Vármegye jelenti: A legújabb fizetésrendezés nemcsak az állami, hanem a vármegyei tisztviselőkre is kiterjed és gróf *Hadik* *János* belügyi államtitkár már alá is írta és ki is adta az erről szóló rendeletet, amelyben a vármegyei alispánjai fölhívatnak, hogy az ujonnan életbeléptetett illetményekre jogosultak névsorát és a jogosultak kielégítésére szükséges összegek kimutatását haladéktalanul terjeszszék föl a belügyminiszterhez, aki azután gondoskodni fog róla, hogy az állampénztár az állami javadalmazás kiegészítésére szükséges összeget folyóvá tegye. Az összes illetmények épp úgy, mint az államhivatalnokoknál visszamenőleg július hónap elsejétől fogva utalványoztatnak. A fizetések illetően új rendezése folytán a vármegyei tisztviselők törzsfizetései a következőképpen alakulnak: VI. Fizetési osztály: Alispán. Alapfizetés 6400 korona, öt évi szolgálat után 7200 korona, tíz évi szolgálat után

8000 korona. VII. Fizetési osztály: Főjegyző, árvaszéki elnök, főügyész és az előléptetett főszolgabírák. Alapfizetés 4800 korona, öt évi szolgálat után 5400 korona, tíz évi szolgálat után 6000 korona. VIII. Fizetési osztály: Főorvos, I. oszt. aljegyzők, főszolgabírák, árvaszéki ülnökök. Alapfizetés: 3600, öt évi szolgálat után 4000, tíz évi szolgálat 4400 korona. IX. Fizetési osztály: Alügyész (árvaszéki ügyész), II. oszt. aljegyzők, I. oszt. szolgabírák, levéltáros, irodaigazgató. Alapfizetés: 2600, 4 évi szolgálat után 2900, 8 évi szolgálat után 3200, 16 évi szolgálat után 3400. 20 évi szolgálat után 3600 korona. X. Fizetési osztály: III. oszt. aljegyzők, II. oszt. szolgabírák, árvaszéki fogalmazók, vármegyei orvos, járási orvos, allevéltáros (levéltári segéd), közgyám, irodatiszt, nyilvántartó, iktató, kiadó, irattáros (árvaszéki levéltáros), sortáros. Alapfizetés: 2000, 4 évi szolgálat után 2200, 8 évi szolgálat után 2400, 16 évi szolgálat után 2600, 20 évi szolgálat után 2800 korona. XI. Fizetési osztály: Irnok, lajstromozó, segédnyilvántartó, segédkiadó, segédírártáros (irattári segéd), segédgyám, várnagy, kaszárnya felügyelő, könyvondavezető. Alapfizetés: 1400, 4 évi szolgálat után 1600, 8 évi szolgálat után 1800, 16 évi szolgálat után 2000, 20 évi szolgálat után 2300 korona.

Városi közgyűlés. Székelyudvarhely város képviselőtestületét *Gotthárd* *János* polgármester hétfőn délután 3 órára rendkívüli közgyűlésre hívta össze. E gyűlés lényegesebb tárgyát a korábban választott 25 képviselőtestületi tag közül 5-nek kisorsolása és az igazoló választmány újraalakítása képezi. A most kisorsolandó és a 15 kilépő biz. tag helyének betöltése egy később összehívandó közgyűlésen fog megtörténni.

Jutalomjáték. *Ladányi* *Imre*, a Heves színtársulatának jeles titkára, f. hó 6-ikán, kedden, tartja meg jutalomjátékát, mely alkalmával *Utazás az özevgyés felé* vigjáték kerül bemutatásra. *Ladányi* karakterisztikus játékával méltán érdemelte ki a közönség szimpátiáját, melynek minden egyes fellépte alkalmával kifejezést is ad. Ezért, de meg azért is, hogy a választott jutalomjáték premiér számban is megy, hisszük, hogy a műértő és kedvelő közönség ez estélyen szimpátiájának tömeges megjelenésével fog kifejezést adni.

Nyilvános elszámolás. A róm. kath. egyházközség által f. évi október hó 24-én rendezett estély bevétele beléptidijából 837.20 k., sorsjegyekből 200 k., felülfizetésekkel 39.80 k. Összesen 1077 k. Összes kiadás 291.50 k. Marad tiszta jövedelem 785.50 k., mely összeg a r. kath. templom belső javítás és díszítési alap javára fordítatik. Felülfizettek: *Ugron* *Ákos* főispán 10 k., *Klein* *Zsigmond* 12 k., *Fábián* *József* 8 k., *Barcsay* *Károly* 2.20 k., *Nagy* *Élemér* 2 k., *Gábor* *Marton* 2 k., *Fazakas* *Gáspár* 1.20 k., *Dezsi* *Balázs* 1 k., *N. N.* 40 fillér, *N. N.*, *N. N.*, *N. N.*, *N. N.*, *N. N.* 20-20 fillér. Összesen 3980 k. A kegyes felülfizetőknek, valamint az estély szíves közreműködőinek ez uton is hálás köszönetét nyilvánítja, a rendező bizottság.

A Jótékony Nőegylet m. hó 21-én választmányi ülést tartott. A választmány méltó kegyelettel emlékezett meg a bujdosó hősről. *Varga* *Ida* eltávozván, *Szabó* *Andrásné* választmányi tagot kérték fel, hogy választásig az ellenőri teendőket végezze. *Demény* *Ferencné* rendező elnökü állásáról való váratlan lemondását a választmány őszinte sajnálattal vette. Egyben fölkérték a közszeretben álló buzgó rendező elnököt, hogy vonja vissza lemondását és a jó ügy, a nemes cél érdekében, legalább a 3 éves ciklus lejártáig helyén maradván, a folyó évi *decs* 8-ra tervezett nagyobb szabásu tea, vagy tombola, valamint a szokásos és *nov. közepén* megkezdődő fillérestélyek rendezését is legjobb belátása szerint intézze. — Ezután a szegény tanulók felruházásának ügyét tárgyalták és tudomásul vették azon örvendetes jelentést, amely szerint ily célra 150 korona — és 30 ruhadarab gyűlt össze. Ezt az összeget, valamint a f. hó 29-én tartandó Rákóczi-estély ezen célra felajánlott jövedelmét az egyesület saját pénztárából 400 koronára engedélyezi fölpótolni. A segélyezett szegény tanuló leányok kérésének elintézését a választmány most azért tartotta függőben, mert miután az egyesület évi 1200 koronára tehető biztos jövedelméből 800 koronát a 3 ünnepeken segélyezni szokott és most már 80-ra főlzaporodott városi szegényeknek kell kiadni, továbbá mintegy 200 korona a szegény tanulók ruházatára van engedélyezve, az évi biztos jövedelemből még annyi sem marad, hogy a folyó kiadások fedezésén kívül, az alapszabályszerű $\frac{1}{4}$ rész jövedelem tőkésítését is eszközölni lehessen. Folyamodók kérésének illetékes

és kedvező elintézése tehát — fedezet hiányában — attól van függővé téve, hogy lesz ez évben is fillér- és más estélyekből rendkívüli jövedelem, ha igen mennyi? Mert a segélyezés mértékére nézve is ez lesz az irányadó. Tíz városi szegény segélyezés tárgyában beadott folyamodványának tárgyalása, az idő rövidsége miatt, szintén későbbre maradt.

Rendkívüli közigazgatási bizottsági ülés. A vármegye közigazgatási bizottsága tegnap délelőtt Ugron Ákos főispán elnöke mellett rendkívüli ülést tartott. Az ülésen két igen fontos és sürgős ügy nyert elintéztetést. Honvédelmi miniszter rendelete alapján megállapított a vármegye területén a férfi napszám átlaga, mely átlag alapját fogja képezni azon 1.500.000 korona felosztásának, mely összeg a törvényhozás által azon póttartalékosok segélyezésére lett megállapítva, kik az 1905. évi ujonczolás elmaradása miatt annak idején tényleges katonai szolgálatra voltak behíva. A bizottság alapos tárgyalás után a napszám átlagot következő kép állapította meg: Székelyudvarhely városban 1 kor. 80 fillér. A három főszolgabírói járásban 1 kor. 40 llér. Második tárgyként a vármegye területén rendszerezett 10 új körjegyzőségnek megfelelő anyakönyvi kerületi beosztása került tárgyalás alá, mely szerint az anyakönyvi kerületek az új körjegyzőségeknek megfelelőleg újonnan beosztattak.

Dr. Prohaszka Ottó kár püspöknek a múlt hó 24-iki estélyen tartott nagyszabású beszéde, valamint lapunk múlt számában közölt beszéde közelebről külön kiadásban fognak megjelenni.

Kivonat a megyei hiv. lapból. Sertésvész megszűnt Homoródalmás, Erked, Homoródszentpál, Székelymuzsna és Felsőfalva községben. — Sertésorbáncz megszűnt Kecsetkiszfalud községben. — Takonykór fellépett Erked községben. — Székelyszentmihály községben szeptember 30-án felfogatott egy drb egy éves fehér szőrű gölye sertés, igazolt tulajdonosa átveheti a bírótól. — Szilveszter Péter siklódi lakosnak f. hó 14-én éjjel a legelőről 1 drb 8 éves pejkanczája elveszett. Különös ismertető jele: farán egy patkóalakú forradás. — Sertésorbáncz fellépett Magyarandrásfalva községben. — Sertésvész fellépett Homoróddaróc községben. — Sertésvész megszűnt Homoródszentmárton községben. — Rühkór megszűnt Zetelaka községben. — Lépfene megszűnt Méréfalva községben. — Homoródszentpál községben okt. 20-án 1 drb 2 évesnek látszó, homlokán csillag, bal czombján S bélyeg, pejszörű kanczacsikó felfogatott. Tulajdonosa az állatot f. évi nov. 19-én d. e. 9 óráig a község előjáróságától átveheti. — Magyar Péter farkaslaki lakosnak m. hó 24-én éjjel a határról egy barna lova elveszett. Jegye: balszeme hiányzik. — Baricz Antal gyergyóalfalvi lakos 2 drb lova a gyergyóalfalvi határról f. hó 14-én nyomtalanul eltűnt. Egyik 4 éves, sötét fej, herélt, homlokán csillag, hátsó lábai sikloba fehérek, a másik 5 éves fekete mén, jegy nélkül. — Székelyszenttamás község sertés csordájához m. hó 24-én 2 drb nyári üldőmalacz került. Mindkettő fehér-szörű, egyik kan s a másik göje, minden jegy-nélküliek.

A rom. kath. plebánia templom belső javítás és díszítésére adakoztak. (VII. közlemény.) Özv. Gonda Jenőné 5 sz. gy.-ivén: Gr. Majláth Gusztáv Károly, erdélyi püspök, 1000 k. Gr. Zichy Gyula pécsi püspök 200 k., Vaszary Kolos esztergomi érsek 100 k., Városy Gyula kalocsai érsek 50 k., Klein Zsigmondné és Géza Budapest 200 k., betéti kamatok 75 f., összesen 1550.75 k. Baranyai Gyuláné 39. sz. gy.-ivén: Baranyai Gy. 4 k., Baranyai Gyuláné 4 k., Baranyai Margit és Mariska 2 k., Dobay Z. 2 k., Péterffy I. 2 k., Kun Illyés Vilmosné 2 k., Miksitz A. Gyimes 1 k., Dr. Balázs L. 1 k., Piszt L. 1 k., Köllő I. Szereda 1 k., Csizsár K. 1 k., Ambrus D. 1 k., Kiss G. 1 k., Vass D. 1 k., Schweszer J. 1 k., Pálffy A. 1 k., Benkó J. 1 k., Bocz E. 1 k., Loschdorfer A. 1 k., Kozma A. 1 k., Gyertyánffy B. 1 k., Dobribán Péterné 1 k., Özv. Nagy Sándorné 1 k., Ferenczy Gy. 1 k., Porh L. 1 k., Gál S. 1 k., Kapossy Gy. 1 k., Weger J. 1 k., Bálint A. k., Tóth V. 1 k., Farkas I. 1 k., Nagy Erzsike 1 k., Id. Nagy I. 1 k. összesen 43 k. Janó Ferenczné 33. sz. gy.-ivén: Több községben 30 adakozótól összesen 2050 k. Tamás Ignác 43. sz. gy.-ivén: Szakács, Tamás, Kézsmárky 20 k., D. B.-né 3 k., Tamás B. 3 k., Barabás J. 2 k., Galgoczi Istváné 1 k., Kerekes F. 1 k., Oláh F. 1 k., Pál Tamásné 1 k., Ferenczy I. 1 k., Szabó Gy. 1 k., Kun L. 50 fi., Székely Lajosné 40 fi., Jaklics Gy. 40 fi., Nándori L. 40 fi., Ipó Zsigmondé 40 fi., Benedek Aronné 40 fi., Fülöp Istváné 40 fi. összesen 36 k. 90 fi. Homolay Kajosné 3. sz. gy.-ivén: Homolay Lajosné 10 k., Kádbébi Istváné 4 k., Dr. Kovácsy Albertné 3 k., Dr. Daróczy L. 1 k., Mátéffy D. 1 k., Gangy A. 50 fi., N. N. 50 fi. összesen 20 k. Özv. Ugron Istváné 103. sz. gy.-ivén: Ugron Á. 5 k., Ugron Istváné 4 k., Ugron Z. 1 k. 09 fi. összesen 10 k. 09 fi. Papp Jánosné 73. sz. gy.-ivén: Zakariás Anna 5 k., Pap J. 5 k., Szabó Nándoré 4 k., Barabás Béláné 2 k., Bartos J. 2 k., Szabó Pálné 2 k., Kálai Józsefné 1 k., Papp Gy. 1 k., Papp L. 1 k., Papp M. 1 k., Gáspár J. 1 k., Balázs Alajosné

1 k. összesen 26 k. Péterffy Lőrincz plebános Szenttamás, befizetett ígért 10 k. 7 gy.-iv összege 1717 k. 24 fi. I—VI, közlemény 2011 k. 37 fi. összesen 3728 k. 61 fi. + (VIII) Özv. gróf Mikos Benedekné 12. sz. gy.-ivén: Gróf Mikos Benedekné 200 k., Gróf Kálnoky Felixné, Sepsikörispatak 10 k., Br. Huszár Károlyné 10 k., Valaki 10 k., Mikos Andrásné, Zibola 20 k., Özv. gróf Mikos Miklósné Szentlászló 20 k., Ein protestanisches Ehepaar 20 k., Mikos Ilona 20 k., Gróf Szécsen Miklósné, Róma 50 k., Unbekannt 16 k., Spiel 14 k., A. I. 6 k., T. M. 4 k. összesen 400 k. Dr. Horváth Károlyné 21. sz. gy.-ivén: Horváth Károlyné 20 k. Barcsay Károlyné 16. sz. gy.-ivén: Barcsay Károlyné 20 k. Szabó Istvánné 98. sz. gy.-ivén: Szabó D. 5 k., Szabó I. 4 k., Szabó Istvánné 4 k., Dr. Váro G. 2 k., Mórítz Iduska 1 k., Szabó L. 50 fi. összesen 16 k. 50 fi. Szabó Ilona 76. sz. gy.-ivén: Főtéri Zárda 6 k., Biró Józsefné 1 k., Barthos I. 1 k., Olvashatlan 1 k., Bartha Gy. 50 fi., Szabó Iluska 50 fi., Társaság 40 fi., Társaság 20 fi., Szórtsey L. 20 fi., A kicsi 06 fi. Egy kiránduló 2 fi., összesen 10 k. 88 fi. Medgyes Emma 40. sz. gy.-ivén: Stratzinger Emilné 5 k., Finkér Lászlóné 2 k., Dr. Karácsony M. 2 k., Buda Gyuláné 2 k., Illyés 2 k., Medgyes Emma 2 k., Ferenczy Istvánné 2 k., Kun Vilmosné 2 k., Dobribán J. 2 k., Lázár Irma 2 k., Dr. Sándor Gyuláné 1 k., Balogh L. 1 k., Műhefay Juliska 1 k., Korpos Ádámné 1 k., Ipes Jánosné 1 k., Jandi Gyuláné 1 k., Medgyessy D. 1 k. N. 1 k. összesen 31 k. Berkecz Sándorné 2. sz. gy.-ivén: Deák Vidorné 2 k., Zöld Jánosné 2 k., Szentkovits Jánosné 2 k., Orbán B. 1 k., Albert Péterné 60 fi., Szentpétery G. 50 fi. összesen 8 k. 10 fi. 7 gyűjtőív összege 506 k. 48 fi. I—VII. közlemény 3728 k. 61 fi., Főtiszt. főnöknő gyűjtése október 24-én 85 k. 64 fi., Flórián Bogdán kézpérez adomány 200 k., Embery Árpád kézpérez adománya (a Mária oltar kijavítására) 300 k., Október 24-én rendezett estélynek tiszta jövedelme 785 k. 50 fi. 1903. évben megindított első gyűjtésnek összege kamatával 4106 k. 95 fi. összesen 9713 kor. 16 fillér. Fogadják a nemesszívű adakozók ez uton is hálás köszönetünket. Székelyudvarhely, 1906. október 31. Gróf Mikos János főesperes-plebános, bizottsági elnök, Paschek Viktor, bizottsági pénztárnok.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. Menyhart András ny. esperes, kecsesi ref. pap, halottak napja alkalmából, az idén is 20 koronát küldött a ref. temető kerti szegények számára. Ugyanezen alkalomból 2 kor.-t vettünk *Buzogány* Józsefnétől is, nevezett szegények részére. Fogadják a szegények és a ref. egyház hálás köszönetét. *Vajda* Ferenc ref. pap.

Színházi hét.

Az indolencia, melyet a társulat iránt tanusít a közönség, keltette szárnyra azt a hirt, hogy a direktor megelégette a deficientes mulatságot, s már e hó első napjaiban utnak indítja Thália papjait, elmenvén oda, hol ha nem is enyhébb a lég, de melegebb a közönség érdeklődése s így csengőbbek a dalok. A hir ilyen alakjában nem bizonyult valóznak, azonban az igazságtól még sem egészen mentes. Ugyanis a társulat a színügyi bizottság marasztalására még e hó első felében itt marad, vetvéu bizalmát az elsejévei járó műpártolásba. Színészeink estéről-estére bebizonyítják, hogy előadásai művészi színvonalon állanak, hiába a közlekedés raffinált és olcsó eszközével terjedő izlésnek, a kritikát ugy játékokban, garderoobban, ensembleban, sőt most zenében is, nyugodtan kiállják. E hét sorozatát, melyről itt szó vagyunk, *A madarász* operettével kezdték meg. A fejedelmőt *Tibor* Lóri személyesítette, ki ugy játékaival, énekszámaival, mint toiletteivel tetszést aratott. *Balla* Mariska Postás Milka farszító szerepét kreálta, temperamentumos énekével, alakításának könnyedségével nyílt színen is tapsokra ragadta a közönséget. *Rónai* kitűnő csórsz bárója, *Békéssy* madarász, *Hegyes* és *Halasy* professzorjai mind hozzájárultak a szép sikerhez. Jók voltak *Halasy*né, *Sinkó* Gizzi, *Somogyi*. A jó összevágó előadás a közönséget a legjobb hangulatban tartotta mindvégig.

Vasárnap, 28-ikán, *Bánk-bán* volt műsor. A Gertrudis szerepében mutatkozott *Márkus* Lenke, amely körülményre nagyon is felhívták a közönség figyelmét. *Márkus* Lenkének, mint halljuk, ez volt a debutje. A kisasszony kétségtelen erős drámai koncepczióval rendelkezik, azonban a jelenlegi képességeit túlhaladó szerepet csupán hatalmas hangjának teljes igénybevételével akarta érvényre juttatni, s így a hatás elmaradt. Szerep tudks. ügyes deklamáció még nem elegendő kellekei a hősnőnek; előírás szerint lehet szavalni, de nem játszani, mert az iskola chablonszerűsége megöli az eredetiséget. A kisasszonyról írva, itt említem fel a Rákóczi-ünnepélyen való szereplését is, amikor Zrinyi Ilonát személyesítette II. Rákóczi F. egyik jelenetében. Itt is az előbbi hibába esett. Kétségtelen, hogy egy fiatal leánynak nehéz feladat egy anyát, s éppen egy oly hőslélekű anyát megjátszani, azonban azért művészet a színészet, hogy az ne képezzen akadályt. Valószínű, hogy a kisasszony sem hiszi el, hogy Zrinyi Ilona ugy kiabált volna, mint ahogyan ő tette ez alkalommal. Nem kérem, semmi esetre sem igyekezett hangjának nagyságával hatni fiára. Érezte különben le-

hetően helyzetét ő maga is, s ugyancsak várta jelenetnek végét, amint várta a közönség is. Ez azonban ne kedvetlenítse el a kisasszonyt, mert őt tényleg hajlama, tehetsége vitte a drámai művészetre, hol kitartó fáradsággal még szép sikert érhet el. Visszatérve *Bánk-bán*ra, *Baghy* Gyula a czimszerepben excellált. Egyszerű és természetes, amellet tökéletes volt. Az emberi szenvedélyek egész skálája nyilatkozott meg játékában. *Halasy* Mariska Melinda bensőségletes előadásában egészen a közönség szívéhez férközött. Fölfogásának és előadásának finomságai is művészi egyéniséggel kvalifikálják ezt a fiatal leányt. *Gergely* Lajos az *Ottó*, *Halasy* Petur-bán szerepében igen jók voltak. Megemlítjük még *Neményit*, ki mint Biberach szép sikert ért el. A sikerben nagy része van a gondos betanulásnak, az ügyes rendezésnek és a jó interpretáczióknak. Az előadást telt ház nézte végig. — Kedden, 30-ikán *A vig özeveg* operette ment. Az újdonság nem vonzott akkora közönséget, mint ahogyan gondolni lehetett volna. A közönség kiadta lelkét a megelőző esti Rákóczi-ünnepélyen. Az operett kedves zenéjével, s a szereplők jó összevágó előadásával hatott. A czimszerepben *Balla* szerföltött kedves volt, ugyszintén jó volt *Tibor* Lóri, mint Mirkó báróné, s ha a hatás még sem volt teljes, ugy azt a szerepnek tudjuk be. *Rónai* sikerült alakítást nyújtott a báró és *Gergely* a titkár szerepében.

Szerdán, október 31-én, a színtársulat egyik kiváló tagjának, *Baghy* Gyulának *Érdékházasság* című 3 felvonásos színműve került színre, még pedig sikerrel és a — bár nem nagy számu, de dinstigvált — közönség osztatlan tetszése mellett. A mű egy gondolkodó elmének és meleg szívnek dicséretre méltó alkotása. Szerzőjének szinpadi, — nemkülönb emberismeretére és biztos lélektani megfigyelésére vall. Nincs benne ugyan meglepő eredetiség, de mindannak ellenére lekötö a figyelmet és érdeklődést. A cselekvény menete gyors tempóban, minden kitérés nélkül, fokozatosan halad; minden kellően meg van okolva és a megoldás is az előzményeknek logikai folyamányaként természetesen történik meg. Hibája a darabnak talán épen az, hogy ily tulságosan áttetsző egyszerűséggel, minden nagyobb bonyodalom nélkül perog le; a mesészövés egyes számai minden erőltettség nélkül, majdnem matematikai pontossággal bogozódnak csomóvá, másrészt meg a katasztrófának és a megoldásnak mikéntjét és ily pontossággal lehet előre megjósolni. A nyelvezet is elég jellemzetes és színes. A darab rövid tartalma a következőkben foglalható össze: Gróf Balteky Gerő (*Ladányi*) nőül vette a dusszagdag Boltay Lajos (*Rónai*) bájos leányát Evelint (*Halasi* Mariska.) A fiatal asszony romlatlan lelkiválgának egész szerelmével csüng férjén, míg ezt nem szerelem, hanem csak anyagi érdek köti nejehez, hogy nagy vagyona lévén háborítlanul elhessen főúri kedvteléseinek. A fiatal asszony, de még inkább az apja táplálják is azt a gyanut, hogy a gróf a kártyán sokat veszít és hogy a hitvesi hűsége sem áll szilárd alapon. Báró Fényffy Elemér (*Somogyi*) ügyetlen nyilatkozatai erősítik ezen gyanut, de bizonyossá válik a dolog a gróf házánál rendezett estélyen, melyre Fioletta Ramó énekesnő (*Püspöky* Rózsi) is hivatalos. — A ház urnójét mindenki elhanyagolja az estélyen. Evelin minden kétség kizárólag megtudja a megrendítő valót: 1. azt, hogy urának nagy kártyavesztései vannak és hogy a kaszinóból való kigilyozás veszélye fenyegeti és 2. a mi reá nézve még lesújtóbb, hogy férje őt nem szereti, hanem hogy már évek óta Fioletta a szeretője. Végleges szakadásra kerül a dolog férj és feleség között. Az asszony, jöllehet még szereti urát, megvetését fejezi ki, de azért megakarja menteni becsületét és felajánlja neki a kártyaadósságainak törlesztésére szükséges összeget. A férj visszautasítja és másképpen szolgáltat elégtételt a morális vilárendnek. Levonja léha életmódjának végső konsequenciáit és agyonlövi magát. Ez a rövid egyszerű meséje a darabnak, mely azonban nem nélkülözi a drámai erőt és a hatáskeltés eszközeit. Az előadás jó volt. Eleinte kissé vontatottan ment ugyan, de később kerekded és egyöntetűvé vált az összájáték. Első sorban ki kell emelni *Halasi* Mariska alakítását, mely átgondolt, diskrét, finoman nuanczirozott és a kellő meleg tónusokkal felruházott volt. *Püspöky* Rózsinak különösen az Evelinnel való jelenete jól sikerült. Kitűnő volt *Halasiné* mint özv. Houthyné. A férfi szereplők közt *Ladányit* illeti dicséret. A gróft minden léhasága mellett rokonszenvesen alakította. *Somogyi* ugyesen domborította ki Fényffy báró üresfejűségét. Emliten még *Rónay* (Boltay) és *Gergely* Lajos (gr. Kovácsy.)

Csütörtökön *A legvittebb huszár* volt műsor, melyet eddig Simonyi obester vigjáték néven ismert a közönség. A darab új keresztelője akkor volt, mikor elrontották a vigjátékot, hogy mindenképpen operettet csináljanak belőle. Hát ez bizony csak a darab rovására sikerült. *Békéssy* fess obester volt és pompás alakítást nyújtott. Jók voltak *Püspöki* Rózsi a márkiné és *Sinkó* Gizzi a grófnő szerepében. *Balla* Mariska annyi bájjal játszotta a komornát, mely egy egész escadron meghódítására is elegendő lett volna. Jó izű volt *Hegyesy* káplárja, míg *Somogyi* a Gyuri szerepét igen jól győzte. Felemlítjük még *Rónai* sikerült polgármesterét. Az összájáték jó volt.

Pénteken zóna-előadásban telt ház előtt *János vitéz* ment *Balla* Mariskával a czimszerepben, míg tegnap este *A becsület* Sudermann nagyhatású drámája volt műsor.

KÖZGAZDASÁG.

Svájci tehén importálása.

Székelyudvarhely, nov. 2

Az itteni 12 tejszövetkezet folytonosan jobb tejelő tarka tehénkért kérelmezett a miniszteri kirendeltségnél és a gazdasági egyesületnél. Az udvarhelymegyei gazdasági egyesület közbenjárására végre a miniszteri kirendeltség elhatározta, hogy a Háromszék és Kisküküllő vármegyei gazdák részére közvetlenül Svájcból importálendő berni-simmenthali tehénből egyelőre kísérletképpen ebbe a megyébe is ad egy tehénsoportot *de csakis állatbiztosító és tejszövetkezetek* tagjai részére.

Dr. Kóós Mihály miniszteri titkár és Licht sepsizentgyörgyi állat tenyésztési felügyelő most tértek vissza Svájcából és hoztak 234 db üszőt és tehenet, melyből 50 drabot tegnap küldött el a marosvásárhelyi miniszteri kirendeltség Dorner Béla kir. gazd. intéző címére 8 svájci vasuti kocsiiban.

Az állatok remek példányok, a tehén 6—7 mázsások, az üszök is nagyon szépek, a majd 2 heti vasuti kocsizást elég jól állták ki. Áruk egyáltalán nem magas. Jellemző, hogy a tehénkért 4—500 frt is ígértek egyes gazdák (de miután csakis tejszövetkezetekhez lehet őket kiadni, így egyes magánosok abból nem kaphatnak) pedig áruk ennél jelentősen alacsonyabb.

A kirendeltség kedvezményes föltételekkel a beszerzési áron fogja kiadni a teheneket, így a szegényebb gazdák is hozzájuthatnak ezen kitűnő állatokhoz.

A miniszteri kirendeltség tudva, hogy itt a székely kisgazdát csakis az állattenyésztés állíthatja talpra, sokat áldoz annak fejlesztésére. Dorner kir. intéző mult hónapban kiosztott közvetlenül angol országból hozott *Yorkshire* kocsákat, Ázsiából (Besszarabiából) hozott *Karakul* juhokat, Észak-németországi *Fris* juhokat, és most Svájcából behozott teheneket kedvezményekkel mellett a kisgazdák között. Érdekes, hogy a székely kisgazdák örömmel meunek bele az újításokba, és híven követik a szakosított utasításokat. Dereng már a fény a falvak lakossága között is.

TÁVIRATOK.

Budapest, november 3.
(Érk. d. u. 5 ó.)

Országgyűlés.

A képviselőház mai ülésén Rakovszky István elnökölt.

Midőn Thaly Kálmán a terembe lépett zajosan megéljeneztek.

Elnök megemlékezik Ottó főherceg haláláról. Emlékét jegyzőkönyvbe iktatták.

A Ház, elnök javaslatára, köszönetét nyilvánítja Thaly Kálmánnak nagy és nemes fáradozásáért.

Elnöki bejelentések során bemutatja a miniszterelnök átiratát Goluhovszki lemondásáról. Harsány éljenzés hallatszik a Ház minden oldaláról.

Azután a mentelmi ügyek következtek. Zanella Rikárdot becsületsértésért nem adják ki; Sümegi Vilmost párbajvétségért kiadják; Hebrony József mentelmi jogát a Ház két ügyben felfüggeszti; Várady Károlyt és Eötvös Károlyt nem adják ki.

Következett a kérvények tárgyalása.

Győr város párbajintézményre Vásonyi Vilmos felszólalása után a Ház elhatározta, hogy a kérvényt pártolólág átteszi az igazságügyi miniszterhez.

A hadügyminiszter Budapesten.

Schönauch báró hadügyminiszter ma délelőtt váiamennyi miniszternél és államtitkár-nál látogatást tett. Délfelé megjelent a képviselőházban, hol ötnegyed óráig tanácskozott Wekerle miniszterelnökkel, azután meglátogatta Justh Gyulát, a képviselőház elnökét majd Kossuth Ferenczel konferált a hadügyminiszter. Délután visszautazott Bécsbe.

Szerkesztői üzenetek.

Névtelen levelekre nem válaszolunk, Kéziratok nem adatnak vissza.

K S Almás. A közlemény mikor kezünkbe került, aktualitását már elvesztette s ezért maradt ki Jövőre kérjük megcímzett borítékban küldeni a közlésre szánt dolgokat.

—r H. Köszönettel vettük elismerő sorait. Az „Alkotmány” 260. számának lapunkra tett azon megjegyzése, melylyel minket a ref. felekezet lapjává tesz — noha elismerőleg is nyilatkozik munkánkról — nem állja meg helyét s ez elen határozottan tiltakozunk. Ezen állítását lapunk minden egyes száma megczafolja. Az Udvarhelyi Híradó politikai, társadalmi és közgazdasági lap s ezen feladatának szerény erőnkől igyekszünk is megfelelni s így nagy elfogultság, a körülmények teljes ismeretlensége szükséges ahhoz, hogy abból egyik vagy másik felekezetet organumát hámozza ki valaki. A felekezetek társadalmi működését kivétel nélkül figyelemmel kísérjük s azokról mindig feladatunknak tekintettük és fogjuk tekinteni a lehetőségig részletes tudósítást adni. Lapunk hasábjain igen jól megférnek az egyes felekezetek társadalmi, sőt keblügyeiről adott tudósítások s hogy ez irányban folytatott munkánk helyes, legfőképpen bizonyítéka ennek az az elismerés, melyben lapunkat minden felekezetben talán érdemén felül is részletetik.

K—y. H. Hogy Hozó János oláhfalusi nyelvmester okvetlenkedésére a mult alkalommal nem reflektáltunk, azt nem azért tettük, mintha Hozó—Simkó kirohanásáról nem tudtunk volna. Nem az effajta dolgok megkapasáról gondolkodunk. De nem reflektáltunk azért, mert nincs kívül beszélni, a vaknak hiába mondja az ember, hogy megvirradt. Talán emlékezik a választási mozgalmakra, amidőn a mi jelöltünk az oláhfalusi kerületben Embery Árpád volt, ki megyei birtokos, kit érdekel ide kötnék, ki 48-as is s akiben mi teljesen megbiztunk, szemből Simkóval, kiből csak a nyelvmester fedezte fel a honatyai vénát. A mi az akadémikus megjegyzését illeti, hogy mi Simkóban a tanítót kifogásoltuk, hát az egyszerűen ostoba beszéd. Mi az emberben az embert nézzük, nem a mesterséget és ez legjobban jellemzi az oláhfalusi Gyulait, aki Simkóval együtt meglátta a kerületet, mint annak idején a gyermekek.

Nyiltér.*

2618—1906 sz. Ő felsége a király nevében I a székely udvarhelyi királyi törvényszék, mint büntető bíróság, a Demeny Ferenc királyi törvényszéki bíró elnöke alatt Graffius Károly királyi törvényszéki bíró, dr. Harmath Jenő királyi törvényszéki bíró, valamint Szathmari Mihálykirályi törvényszéki aljegyző, mint jegyzőkönyv vezető részvétele mellett főmagan vádlónak 1906. évi 1747 szám alatt kelt vádiratában Zabolai Székely Dénes ellen nyomtatvány utján elkövetett becsületes sértés vétéje miatt foglalt vád fölött, a királyi törvényszéknek 1906. évi 2155 szám alatt kelt végzése folytán, dr. Hualéder Akos ügyvéd, mint magánvádló képviselőjének, szabadlában levő vádlottnak dr. Pal Ernő, mint védőnek jelenléteben, 1906. évi szeptember hó 28. napján megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vad és védelem meghallgatása után a következőleg ítélt:

A királyi törvényszék: Zabolai Székely Dénes vádlottat, ki szentlászói születésű, székelyudvarhelyi lakos, 60 éves, ev. ref. vallású, nős, két gyermek atyja, vagyonos, bűnösnek mondja ki a Büntető törvénykönyv 261. §-ában meghatározott, a Büntető törvk. 259 §-a szerinti minősülő becsületes sértés vétségében azon az alapon, hogy a Székelyudvarhely városában megjelenő „Udvarhelyi Híradó” 1906. évi május hó 20-iki számában a „Nyiltér” rovatban „Ujabb nyilatkozat” című közleményben a következő meggyalázó kifejezéseket használta Betegh Pál főmaganvádlóval szemben: „Betegh Pál alacsony gyanúsítóval szemben... Betegh Pál neveletlen hangu nyilatkozattal felült... A szemtelenség Betegh Pál nyilatkozatában csak szerzőjét jellemzi s igen érdekes megnyilvánulása annak a zugfirkaszi lelkiismeretlenségnek, mely masnak becsületes munkájára bandita modjára reator... ezt a lelkiismeretlenséget szandekos butaságnál... Betegh Pálról felteszem, hogy egyszer az igazságba is beleült az orrat, de ettől vérzeni is kezd az... Ezért a Btk. 92. §-ának alkalmazásával a Btk. 261. §-a alapján a helyi királyi ügyészséghez 15 nap végrehajtás terhével fizetendő, az 1892. évi XXVII. t. cz. 9 §-ában jelzett czélokra fordítandó s behajthatatlanság esetén 2 (két) napi fogházra átváltoztatandó 20 kor. fő, továbbá ugyancsak a fent jelzett helyre időben és joghatrany telke mellett fizetendő s a jelzett czélokra fordítandó s behajthatatlanság esetén további 1 (egy) napi fogházra átváltoztatandó 10 kor. melék pénzbüntetésre ítélt el. Emarsztoija a vádlottat az eddig felmerült bűnügyi költségek megtérítésére, melyekhez tartozik a fő magánvádló képviselője részére ezenel 30 kor. ban megállapított képviselői díj is. Végül elrendeli jelen ítéletnek az „Udvarhelyi Híradó”-ban a Btk. 277. §-a értelmében leendő közzé tételét.

Indokok. Zabolai Székely Dénes vádlott beismerte, hogy a Székelyudvarhelyen megjelenő „Udvarhelyi Híradó” 1906. évi május hó 20-iki számában a „Nyiltér” rovatban „Ujabb nyilatkozat” című közlemény, ő írta es tetette közzé. Mint hogy a fent emített közleményben foglalt következő kitételek Betegh Pál alacsony gyanúsításával szemben... Betegh Pál neveletlen hangu nyilatkozattal felült... A szemtelenség Betegh Pál nyilatkozatában csak szerzőjét jellemzi s igen érdekes megnyilvánulása annak a zugfirkaszi lelkiismeretlenségnek, mely masnak becsületes munkájára bandita modjára reator... ezt a lelkiismeretlenséget szandekos butaságnál... Betegh Pálról felteszem, hogy egyszer az igazságba is beleült az orrat, de ettől vérzeni is kezd az... Betegh Pál főmagan vádlóra nézve meggyalázók s ennélfogva a vad tárgyavá tett bűncselekmény tényálladékat kimerítik, vádlottat e bűncselekményben bűnösnek kellett kimondani.

A büntetés kiszabásánál a királyi törvényszék enyhítő körülmények gyanánt tekintetbe vette vádlott büntetlen elő életét s azon körülményt, hogy az inkriminált cikk megírására főmagan vádló tamadó czikkei képeztek az indító okot. Mindezeknél fogva a királyi törvényszék a Btk. 92. §-at alkalmazandónak találta Vádlottnak a bűnügyi költségek megtérítésére való kötelezése a Btk. 430. §-an atapszik. Az ítélet közzétételének elrendelése a Btk. 277. §-ának rendelkezései alapján történt.

A székelyudvarhelyi királyi törvényszék, mint büntető bíróságnak, Székelyudvarhelyt 1906. évi szeptember hó 28. napján megtartott nyilvános főtárgyalási üléséből.

Dr. Bodolla Gábor elnök. Jakab János t. jegyző.

Kiadja: Becsek D. Fia könyvnyomdája

Telefonszám 14.

Sz. 7001—1906. tkvi.

Árverési hirdmény kivonat.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy székelyudvarhelyi bóranyag beszerzési szövetkezet végrehajtónak Antal Péter végrehajtást szenvedő elleni 198 kor. 60 fill. tőke követelés és jár iránti végrehajtási ügyében a székelyudvarhelyi kir. törvszék, kir. járásbírósa területén levő és a székelyudvarhelyi 60. sz. tjkvben felvett A 112/1. 112/2. 113. hrsz. alatti ingatlanból az Antal Péter jutaléka 2174 k. 50 fill. ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1906. évi december hó 6-ik napján d. e. 9 órakor a tkvi. hatóság helyiségében megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is eladatni fog.

Árverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-kát készpénzben, vagy ovadékképes értékpapirban a küldött kezéhez letenni.

A kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság.
Sz. udvarhely, 1906. szeptember 28-án.

Graffius, kir. törvszéki egyes bíró

Szám 4183—1906. tkvi.

Árverési hirdményi kivonat.

A székelyudvarhelyi kir. járásbírósa mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a székelyudvarhelyi ev. ref. főtanoda végrehajtónak Szalontai Lajosné végrehajtást szenvedő elleni 400 k. tőkekövetelés és jár iránti végrehajtási ügyében a székelyudvarhelyi kir. törvszék (a székelykeresztúri kir. jbiroság) területén levő a székelykeresztúri 1344. sz. tjkvben foglalt 7600, 7602 hrsz. alatti ingatlanra 800 k. ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fenti megjelölt ingatlan az 1906. évi december hó 21-ik napján délelőtt 9 órakor ezen tkkvi. hatóságnál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is eladatni fog.

Árverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10 százalékát készpénzben vagy az 1881. LX. t. cz. 4. §-ában jelzett arfóyammal számított es az 1881. november hó 1-en, 3333. sz. a. kelt igazságügym. rendelet 8. §-ában kijelölt ovadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §. értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiáltott szabályszerű ensmervényt atszogaitatni.

A kir. járásbírósa mint tkvi. hatóság.

Szekelykeresztúron, 1906. okt. 8-án.

Veress, aláírs bíró.

Ad. 7432—906. sz. tkvi.

Árverési hirdményi kivonat.

A székelyudvarhelyi kir. tvszék, mint tkvi. hatóság közhírré teszi, hogy Borbely Ferencz Oroszhegyi lakos végrehajtónak Kovacs Erzebet Nagy György Sandorné végrehajtást szenvedő elleni 418 k. tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében a székelyudvarhelyi kir. törvényszék területén levő s az oroszhegyi 1243 tjkvben felvett 982 hrsz. 8 k., 2334/1 hrsz. 14 k., 2091/1. 2091/1. hrsz. 36 k., 7310. hrsz. 78 k., 1648. hrsz. 16 k., 8488/a, 8488/b hrsz. 70 k., 2284/1, 2285/1 hrsz. 18 k. ezennel megállapított kikiáltási árban a Cl. al. özv. Kovacs Andrasné Batyas Rózalia javára bekebelezett életfogytiglani házson elvezeti jog fentartásával s továbbá figyelemmel az 1881. évi LX. t. cz. 156. §-ara a végrehajtást szenvedo tulajdonát 1/3-ad részben es a Kovacs Andras es Major Ferencz tulajdonos tarsak jutalekat 2/3 ad részben kepezo es az oroszhegyi 1243 tjkvben A 112/1. 112/2. 113. hrsz. alatti ingatlanok az 1906. évi november hó 26-an d. e. 9 órakor Oroszhegy közszégnánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is lognak eladatni.

Árverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy ovadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni.

A kir. törveyszék, mint tkvi. hatóság.

Székelyudvarhely, 1906. október hó 10-én.

Graffius, kir. törvényszéki egyes bíró

nélkül ne együnk levest.

Az Udvarhelymegyei Takarékpénztár Részvénytárs.
Székelyudvarhelyen a fő-, valamint a Székelykereszturi és oklánd fiókintézteinél

elfogad betéteket
évi 4% kamatoztatás mellett, (a tőkekamatadót az intézet sajátjából fizeti).

Kölcsönöket ad
váltókra évi 7%
betáblázott kötelezvényekre évi 6% kamat és lejáratonként 20 fil. díj mellett (ez idő szerint.)

Bevált sorsjegy- és érték-papír-szelvényeket.

Az igazgatóság.

Miért?
törekszik ma mindenki régi varrógépén tudani és helyette

PFaff-gépet beszerezni?
Mert a régi kellemetlenségek egész sorától szabadul meg egy eredeti Pfaff-gép beszerzése által. A Pfaff gépek tudvalevőleg családi használatra és ipari célokra, valamint a divatos műhímzéshez is, mint a jelenkor legjobb gépei vannak elismerve.

Azért a más gyártmányú gépeknél való összehasonlításnál mindig figyelembe veendő a Pfaff gépek által elért magas tökéletesség pazar felszerelés, a szolid és célszerű ujitások, mely teljes biztosítékot nyújt a gépek kifogástalan és értékes voltaért.

Gyári raktár:
Oláh Ferencz és Tsai vaskereskedésében Segesvárt.

Székely Kristály
„Kamilla“-forrás

A Kárpátok gyöngye!
Természetes ásvány-gyógyborviz!

Főraktár Székelyudvarhelyt:
Gál János Utódánál.

Kapható még:
Gyarmathy Ákos, Haáb és Heitz, Tamás Balázs, Bagó Gyula, Szentpétery Gergely kereskedésében — valamint minden vendéglőben és étteremben.

A Kárpátok gyöngye!

Szerves anyagoktól mentes!

A m. kir. szőlőtelepeken termelt
és a budafoki m. kir. pinczemeszteri tanfolyam által kezelt s a m. kir. földművelésügyi miniszter támogatásával létesített borértékesítő osztályából

magyar gazdák vásárcsarnok raktárszövetkezte
székelyudvarhelyi fiókjánál
következő, hivatalos vizsgálaton átment

BOROK vannak raktáron:

	Fogy. adóval együtt	Fogy. adó nélkül
Magyarigeni Riesling	80 fillér	70 fillér
Mézes fehér	65 fillér	55 fillér
Siller szekszárdi	47 fillér	37 fillér
Fehér asztali	45 fillér	35 fillér
Hegyaljai asztali	78 fillér	68 fillér
Villányi vörös 1900 évi	88 fillér	78 fillér
Tolcsvai szomorodai 1900 évi	155 fillér	144 fillér

Palack borok: Zöld sylvani, Magyarigeni Som, Kocskeméti Auvergnas Gris Farczali Furmint sib. fajta kitűnő palackok — borok a legolcsóbban kaphatók. —
Megrendelésre bármily faj palack borok hozathatók. Vételnél hordóért literenként 13 fill. letét adandó — Hordók 3 hónapon belül sertenlen tiszta állapotban, székelyudvarhelyi pinczébezi szállítást levonva, a felszámított áron visszavétnek.

Első Budapesti Malom-építészet és Gépgyár képviselője.
KÜHNE E. mezőgazdasági gépgyár bizományi raktára.

Szakvélemények az „Esterházy Cognac“-ról.

A magy. kir. műegyetem borászati laboratoriuma által hivatalosan megejtett és általunk tudomásul vett vizsgálatok alapján az

Esterházy cognacot

betegeinknél alkalmaztuk és azt sikeresen használva mint kitűnő minőségűt és a francia cognacokkal vetekedőt legjobban ajánlhatjuk.

Dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár.	Dr. Kétyl Károly egyetemi tanár.
Dr. Stiller Bertalan egyetemi tanár.	Dr. Angyán Béla egyetemi tanár.
Dr. Récey Imre egyetemi tanár.	Dr. Poór Imre kir. tan., egy tanár.
Dr. Pertik Ottó egyetemi tanár.	Dr. Báron Jónás egyetemi tanár.

Az ESTERHAZY COGNAC minden előkelő fűszer- és csemegekereskedésben kapható.

Figyelem! Még soha nem létezett! Figyelem!
Egy garantizált jól járó órát lanczczal együtt csak 2 K 95 fill.-ért

szállítunk míg készletünk tart, fióklétkből Bregenzből, a pénz előleges beküldésére, vagy utánvétel mellett. Ezen olcsó árral óráinkat azért ajánlhassuk, mivel raktárunkon több mint 100.000 darab van.

Rendkívül előnyös alkalom vevőknek!!
Schweizi óragyár „Aralk“
B R E G E N Z.
Két évi jótállás. Két évi jótállás.

TÖRÖK szerencséje ÖRÖK

Felülmulhatatlan az a szerencse, mely bankházunknak kedvez. Rövid idő alatt 27 millió koronánál több nyereményt fizettünk ki nagyra becsült vevőinknek; ezek között a két legnagyobb nyereményt és pedig:

kétszer a nagy jutalmat, a **600.000** koronás főnyereményt. **400.000** koronás a legnagyobb főnyereményt

továbbá 5 a 100.000, 3 a 90.000, 3 a 80.000, 3 a 70.000, 4 a 60.000 több 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000 és ezeken kívül számtalan 10.000, 5.000, 3.000, 2.000, 1.000, 500 koronás és egyéb nagy nyereményt.

Ezenél fogva ajánljuk, hogy a legközelebb kezdődő, a világ legesélydusabb osztálysorsjátékában vegyen részt és rendeljen nálunk egy szerencsesorsjegyet.

A most kezdődő 19-ik új magyar osztálysorsjátékban

125.000 sorsjegyre **62.500** pénznyeremény jut és összesen **16 millió 457.000** korona hatalmas összeget sorsolnak ki. Legnagyobb nyeremény esetleg

1.000.000 korona

továbbá 1 jutalom 60.000, 1 nyeremény 400.000, 1 a 200.000 2 a 100.000, 2 a 90.000 2 a 80.000 2 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000 3 a 40.000 3 a 30.000, 6 a 25.000 9 a 20.000 13 a 15.000 41 a 10.000 korona és még sok egyéb nyeremény. Az I. osztályú sorsjegyek tervszerű arai:

1/8 eredeti sorsjegy frt — 75 vagy K 1.50. 1/4 eredeti sorsjegy frt 1.50 vagy 3 korona
1/2 eredeti sorsjegy frt 3 — vagy K 6.— 1/1 eredeti sorsjegy frt 6.— vagy 12 korona

A sorsjegyeket utánvétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket eredeti sorsjegyekre kérünk azonban, de legelőször

folyó évi november hó 11-ig

hozzánk bizalommal beküldeni, miután szerencse-sorsjegyeink igen keresettek és gyorsan elfognak.

TÖRÖK A. és Társa
Sürgőnycim: Törökék, Budapest. Bankház R. T. Budapest. Sürgőnycim: Törökék, Budapest

Hazánk legnagyobb osztálysorsjáték üzlete.
Főáruházi osztálysorsjáték-üzletei: Központ: Szervita-tér 3/a I. fiók: Váci-körut 4/a. II. fiók: Teréz-körut 46/a. III. fiók: Múzeum-körut 11/a.

Védjegy: „Horgony“

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller
pótléka

egy régiónak bizonyult háziszser, mely már több mint 37 év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult küszvényéni, csúznál és meghűlések-nél, bedörzsölés képpen használva. . . . .
Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárlásokor óvatossak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjegyvel és a Richter czéggel van ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K.—80, K 1.40 és K 2.— és úgyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest.

Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany oroszlánhoz“, Prágában.
Elisabethstrasse 5. neu. Mindennapi szétküldés.